SON CİHAN PADİŞAHLARI 1617-1703

ZİYA NUR AKSUN

Yayına Hazırlayan
Erol Kılınç

ÖTÜKEN

ÖTÜKEN

/ otukennesriyat

YAYIN NU: 886
KÜLTÜR SERİSİ: 463

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-828-5

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: 2011
2. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Kapak Tasarımı: Ötüken

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: CB Matbaacılık

Baskı: Ötüken Neşriyat AŞ
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50
Sertifika Nu: 49269

İstanbul - 2025

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Ziya Nur Aksun: 29 Mayıs 1930'da Konya'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimi Konya'da yaptıktan sonra Ankara'ya giderek 1955 yılında Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. İlerleyen yıllarda İstanbul'a yerleşen Z. N. Aksun, dönemin önde gelen aydınlarıyla ortak bir muhit teşkil etmiştir. Eserlerinden daha çok sohbetleriyle tanınmıştır. Osmanlı ve İslam tarihi hakkında geniş bilgisiyle, günlük siyasetimizin muhtelif gelişmelerini sağlam bir tarih muhakemesiyle değerlendirmesiyle, Osmanlı-Türk devlet telakkisi hakkındaki efsunkâr tespitleriyle, çevresinde toplanan her zümreden münevverleri ve gençleri etkilemiştir. Dündar Taşer ve Erol Güngör ile memleket meseleleri ve millî düşünce etrafında yaptığı sohbetleri, Dündar Taşer'in vefatını müteakip derlemiş ve 1974 yılında Z. N. rumuzu ile fikir hayatımıza kazandırmıştır. *Dündar Taşer'in Büyük Türkiyesi* adıyla yayınlanan bu eser Türk okuyucusunun büyük alakasını celp etmiş ve kısa zamanda altı baskısı yapılmıştır (12. Baskı, Mart 2015). İslam Tarihi hakkında Filibeli Ahmet Hilmi'nin eserini ele alarak ve genişleterek yazdığı eser (3 cilt, 5. Baskı, Aralık 2014) bugün halen aşılamamıştır. *Diriliş* dergisinde Z. N. rumuzuyla yazılmış makaleler neşreder. 1965'ten 1976 yılına kadar 7000 cilde yakın Osmanlı tarihi kaynaklarını tetkik eden Ziya Nur büyük bir *Osmanlı Tarihi* yazmak istemiş, fakat talih müsaade etmemiştir. 1976 yılında geçirdiği felç neticesinde konuşma ve yazma melekelerini kaybetmiştir. Sözü geçen *Osmanlı Tarihi* (6 cilt, 2. Baskı, Ocak 2010) yayınevimiz tarafından son haliyle neşredilmiştir. Ziya Nur Bey, tarihçiliğinin yanı sıra çağdaş Avrupa düşünce ve siyasetini yakından takip eden, güzel sanatlarda, bilhassa ressamlıkta kabiliyetli, şiir ve musikimize hayran bir mütefekkirdir. Evinde muhafaza ettiği yağlıboya tabloları bir sergi açacak evsafta ve çokluktadır. Ziya Nur Aksun 6 Eylül 2010 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir. Yirminci yüzyılın ikinci yarısının önemli âlim ve aydınlarından olan Z. N. Aksun, Osmanlı ve İslam Tarihi sahalarında çalışmış, bir kısmını tamamlayamadığı eserleriyle birlikte, ele aldığı dönemi okuyucuya bütün teferruatıyla yaşatmıştır.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ 15

BİRİNCİ MUSTAFA HAN
I. Mustafa'nın Tahta Çıkışı ve İndirilmesi 17
Ve İndirilmesi 18

SULTAN II. OSMAN HAN
II. Osman'ın Tahta Çıkışı 20
İstanbul'da Kuyruklu Yıldız Görülmesi 23
Genç Osman'ın İlk İcraatları 24
Osmanlı-Safevî Barışı (26 Eylül 1618/6 Şevval 1027) 24
Bohemya Protestanlarının Osmanlı Devleti'nden Yardım İstemeleri 26
Avrupa Devletleri ile İlişkiler 27
İstanköylü Ali Paşa'nın Sadrazamlığa Getirilmesi 28
İskender Paşa'nın Lehliler'e Karşı İlk Zaferi 29
Floransalı Korsanların Cezalandırılması 32
Slovakya'nın Zaptı 33
Şehzade Mehmed'in Siyaset Ettirilmesi 33
Haliç ve Boğaz'ın Donması 34
Lehistan (Hotin) Seferi Sebepleri 34
Gelenekler ve Genç Padişahın Tutumu 36
Osmanlı'nın Baltık Denizi'ne Çıkma Projesi 36
Dönüş 48
Genç Osman'a Karşı Yeniçeri ve Sipahilerin Ayaklanması 49
"Hâile-i Osmaniye" (Genç Osman Olayı) (18-19 Mayıs 1622) 56
II. Osman'ın Öldürülmesi 64

SULTAN I. MUSTAFA HAN
Sultan Mustafa Hân-ı Evvel (İkinci Saltanatı)
(1622-1623 M./1031-1032 H.) 73
I. Mustafa'nın İkinci Defa Tahta Çıkışı 73
Kapu Ağası'nın İçoğlanları Tarafından Parçalanması 73
Mere Hüseyin Paşa'nın Sadarete Getirilmesi 74

Sultan I. Mustafa'nın Cuma Selâmlığı 76
Karadeniz Donanmasının Zafer Şenlikleriyle Dönmesi 77
Sultan Osman'ın Katillerinin İdamları 78
Yabancı Elçilerin Ziyaretleri 83
Anadolu İsyanı Hakkında Hükûmete Korkunç Haberler Gelmesi 84
Mere Hüseyin Paşa'nın Azli ve Kemankeş Kara Ali Paşa'nın Sadareti 85
I. Mustafa'nın İkinci Hal'i 87

SULTAN IV. MURAD HAN GAZİ
SULTAN MURAD-I RÂBİ HAN GÂZİ
(1623-1640 M./1032-1049 H.)

Dördüncü Murad'ın Cülûsu 90
Bağdad'ın İhanet Yüzünden Düşmesi 92
Abaza Paşa Mağlûbiyeti 97
Cennetoğlu Sergerdesinin Kazığa Oturtulması 100
Kırım Meselesi 101
Boğaz'a Kazak ve Yakut Şaykalarının Tasallutu 103
Tunus, Cezayir, Fas ve Afrika'da Osmanlı Hâkimiyeti 104
Çerkes Mehmed Paşa'nın Vefatı 105
Bağdad'ın Muhasarası Hazırlıkları ve İran Cephesinde Savaş 105
Akçe Meselesi 107
Karadeniz'de Karaharman Zaferi 107
Veba Salgını 107
Bağdad Kuşatmasının Kaldırılması 108
Osmanlı Padişahının Orta Asya Türkleriyle Alâkadar Olması 112
Erzurum'un Muhasarası 114
Hindistan Türk-Moğol Prensinin Yardım İsteği 116
Şah Abbas'ın Ölümü 116
Abaza Mehmed Paşa'nın Teslim Olması 117
Büyük Mutasavvıf Şeyh Azîz Mahmud Hüdâî Efendi'nin Ölümü 119
Yemen ve Kırım'da Karışıklıklar 119
Fransız Elçisi 120
Bağdad Seferine Çıkılması 120
Bağlılıklarını Sunanlar 121
Mihribân Zaferi (5 Mayıs 1630)
ve Hemedan'ın İşgali 122
Başarısız Bağdad Kuşatması 124
Sel Felâketi 127
Kâbe'nin 11. Defa Yenilenmesi 127
Akdeniz'de ve Karadeniz'de Harekât 128

Zorbaların Saray Baskını 129
Hüsrev Paşa'nın Ölümü 135
IV. Murad'ın Yeniçeri ve Sipâhi Ocaklarını Sindirmesi 137
"Gel berü topal zorba-başı!" 140
Zabıtname 145
Zorbaların Katledilmesi 148
Dürzî Emîri Fahreddin Paşa ve Oğulları 150
Büyük İstanbul Yangını 150
Tütün Yasağı ve Kahvelerin Kapatılması 151
Mutasavvıflar ve Müteşerriler (=Kadızâdeliler) 153
Van Seferi 153
IV. Murad'ın Bursa Ziyâreti 154
Şeyhülislâm Ahizâde
Hüseyin Efendi'nin İdamı 155
Lehistan'la Barış Anlaşmasının Yenilenmesi 156
Nef'î'nin İdâmı 157
Revan'ın Fethi 158
"…Burası padişah kal'asıdır, atla çıkılmaz." 158
Erzurum'a Törenle Giriş 159
Revan Önlerinde 160
Revan'ın Düşmesi 163
Vak'a-i Erdelân (Erdelân Olayı) 164
Rakoçi'nin Macar Krallığı'na Getirilmesi 164
Azak Kalesi'nin Düşmesi 165
Bağdad'ın Fethi 167
Bağdad'a Türk Nüfus İskânı 175
Kasr-ı Şirin Anlaşması (17 Mayıs 1639) 175
Sultan Murad'ın Ölümü 176

SULTAN İBRAHİM HAN
(1640-1648 M./1049-1058 H.)

Sultan İbrahim'in Cülûsu 182
Avrupa Devletleriyle Mevcut Anlaşmaların Yenilenmesi 183
Sadrazam Kemankeş Kara Mustafa Paşa'nın İcraatı 184
Şehzade Mehmed'in Doğumu 186
Azak Kalesi'nin Geri Alınması 186
İlk Müsadere Olayı 187
Hüseyin Paşa'nın Öldürülmesi 188
Sadrazam Kara Mustafa Paşa 190
İslâm Giray'ın Kırım Hanı Tayin Edilmesi 192

Osmanlı-Avrupa Münasebetleri 193
Girit Seferi 194
Hanya'nın Alınması 195
Venedikliler'in Bozcaada'ya Asker Çıkarması ve Resmo'nun Fethi 200
Venedik-Malta-Papalık Donanmalarının Mağlûp Edilmesi 202
Vardar Ali Paşa'nın İdamı 203
Büyük İstanbul Zelzelesi 204
Çanakkale Boğazı'nın Ablukaya Alınması 204
Kandiye Kuşatması 204
Kösem Sultan 206
Sultan İbrahim'in Hal'i 208
Sultan İbrahim Han Hakkında 213

IV. MEHMED HAN SULTAN EL-GÂZİ MEHMED HAN-I RÂBİ
(1648-1687 M./1058-1099 H.)

IV. Mehmed'in Cülûsu 217
Sultan Ahmet Cami Vak'ası 217
Avrupa ve Asya Devletleri Elçilerinin Kabûlü 222
Gürcü Abdünnebî'nin İstanbul Üzerine Yürümesi 223
İkinci Kandiye Kuşatması 225
Melek Ahmed Paşa'nın Sadareti 225
Girit'e Yardım Gönderilmesi 227
İstanbul'da Esnaf ve Halk Hareketi ve Kösem Sultan'ın Öldürülmesi 228
"…Bir kötü can için din ve devlete ve
ibâdullaha sû'-i kasd etmek olur mu?" 231
Kadızâde 233
Tarhuncu Ahmed Paşa'nın Sadareti 234
Çanakkale Boğazı Açıklarında Deniz Zaferi (Mayıs 1654) 238
Kırım Hanı'nın Akınları ve Rusya'nın Lehistan'la Paylaşılması Projesi 238
İbşir Paşa'nın Sadareti 239
Vak'a-i Vakvâkiye (4 Mart 1656) 241
Sadaret Değişiklikleri 242
Donanmanın Bozulması 243
Şeyhülislam Mes'ud Efendi'nin İdamı 243
Köprülü Mehmed Paşa'nın Sadarete Getirilmesi (15 Eylül 1656) 244
Rum Ortodoks Patriğinin İsyan Kışkırtıcılığı ve Asılması (1657) 246
Bozcaada ve Limni'nin Geri Alınması (31 Ağustos 1657) 247
Prens Rakoczy'nin Azledilmesi 248
Köprülü'nün Rakiplerini Ortadan Kaldırtması 249
Konotop Zaferiyle Rus Ordusunun İmhâsı (12 Temmuz 1659) 252

Erdel Prensi Rakoçi'nin Öldürülmesi ve Varat Kalesinin Alınması (22 Temmuz 1661)....252
Büyük İstanbul Yangını ve Yenicami'nin Yeniden İnşâsı....254
Köprülü Mehmed Paşa'nın Ölümü....255
Erdel Muvaffakıyeti....256
Uyvar Kalesi'nin Fethi (24 Eylül 1663)....257
Novigrad'ın Fethi....261
Avrupa'nın Telâşı ve Yardımlaşması....262
Vasvar Anlaşması (10 Ağustos 1664)....265
Viyana'da Türk Sefâret Heyetinin Etkileri....265
Fransa'nın İkiyüzlülüğü....266
Girit Adası'nın Fethi....266
Lehistan Seferi ve Bucaş Anlaşması....270
Ukrayna Seferi....274
Köprülü Fâzıl Ahmed Paşa'nın Vefatı....276
Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın Sadrazam Olması....277
İzvança (Zorawno) Anlaşması (27 Ekim 1676)....278
Osmanlı-Rus Sulhü....278
Fransa'nın Özür Dilemesi....282
Tökeli İmre'nin Macar Krallığı Meselesi....284
Osmanlılar'a Karşı Avrupalılar'ın Dayanışması....287
İkinci Viyana Mağlûbiyeti (1683)....288
Kara Mustafa Paşa'nın İdamı....294
Osmanlılar'ın Altı Cephede Bütün Avrupa'ya Karşı Savaşları....295
Budin'in Muhasaradan Kurtulması....296
Venediklilerin Dört Yeni Cephe Açmaları....298
Lehistan Cephesi....298
Uyvar, Bujon Kalelerinin Düşmesi....298
Budin'in Düşmesi ve Macaristan'ın Elden Çıkması....299
Mohaç Bozgunu....302
İsyan....303
IV. Mehmed'in Tahttan İndirilmesi....303

SULTAN II. SÜLEYMAN HAN
SULTAN SÜLEYMAN HÂN-I SÂNİ
(1687-1691 M./1099-1102 H.)

II. Süleyman'ın Cülûsu....308
Zorba Askerlerin Ortadan Kaldırılması (Mart l688)....309
Eğri Kalesinin Vire ile Düşmana Teslimi (14 Aralık 1687)....313
İsmail Paşa'nın Azli....314

Kamaniçe Kalesinin Muhasaradan Kurtarılması 314
Belgrad'ın Düşmesi 315
Venedikliler'in Başarısız Eğriboz Kuşatması 316
Kırım Hanı Selîm Giray'ın Ur Zaferi 317
Türk Dünyasındaki Dayanışma Şuurunu
Belgeleyen İki Hükümdar Mektubu 317
Avusturya Cephesinde Ehliyetsizlikler, Mağlûbiyetler ve Çekilişler 318
Köprülü Fâzıl Ahmed Paşa'nın Sadrazamlığı ve Düzenlemeleri 320
Belgrad'ın Geri Alınması 321
Mısır Çarşısı Yangını 323
Avlonya'nın Geri Alınması 323
II. Süleyman'ın Ölümü 324

SULTAN II. AHMED HAN SULTAN AHMED HÂN-I SÂNİ
(1691-1695 M./1102-1106 H.)

II. Ahmed'in Edirne'de Cülûsu 327
Fâzıl Mustafa Paşa'nın Şehâdeti 328
Sadaret Değişiklikleri 332
İngiltere ve Felemenk'in Sulh Talebi 332
Venedikliler'in Hanya Muhasarası 333
Lehistan Cephesinde Zaferler 334
İngiltere ve Felemenk'in Barış İsteklerinin Reddi 335
Sadrazamın Divan Üyesini Savunması ve Azli;
Devlet Adamlığı Örnekleri 335
Büyük İstanbul Yangını 336
Nemçe'nin Belgrad Kuşatmasının Çözülmesi 337
Venedik'in Dalmaçya Cephesindeki Hareketi 339
Varadin Muhasarası 339
Venedik Cephesi: Sakız Kalesinin Düşmesi 340
Sultan II. Ahmed'in Ölümü 341
Sultan II. Ahmed'in Şahsiyeti 341

SULTAN II. MUSTAFA HAN
SULTAN EL-GÂZİ MUSTAFA HÂN-I SÂNİ
(1695-1703 M./1106-1115 H.)

II. Mustafa'nın Cülûsu 343
Sakız'ın Geri Alınması 344
Sürmeli Ali Paşa'nın Azledilmesi 346
Lippa Fethi ve Lugoş Zaferi 347
Zeytinburnu Zaferi 349

Azak Zaferi 349
Avusturya Ordusunun Mağlûp Edilmesi 350
I. Petro 352
Azak'ın Düşmesi 352
Mezomorta Hüseyin Paşa'nın Deniz Muvaffakıyetleri 353
Zenta Fâciası 354
Karlofça Anlaşması (26 Aralık 1699) 357
Osmanlı-Rus Sulhü 365
Sulhün Ardından Alınan Tedbîrler 366
Bir Yangın Daha 368
Edirne Vak'ası ve II. Mustafa'nın Hal'i 368

SUNUŞ

Cihan İmparatorluğu olarak varlığını yaklaşık 20 milyon kilometrekarelik bir coğrafya üzerinde sürdürmekte olan Devlet-i Aliyye (Yüce Devlet)'in 17. yüzyılı kaplayan 86 yıllık 8 padişah döneminin olaylarını ele alan bu kitap da Üstad merhum Ziya Nur Aksun'un eserinden aktarıldı.

Görülecektir ki, her türlü karışıklık ve sarsıntılara rağmen hala Yüce Devlet bir cihan imparatorluğu olarak hükmünü yürütmektedir. Devlet, tabiî sınırlarını çok aşmıştır, buna rağmen dünyanın birbirinden uzak köşelerinde asayişi sağlamak ve ülkeleri zapt-ü rabta bağlamak için ordular sevk etmekte, donanmalar yüzdürmektedir.

Bunların yanı sıra Osmanlıların Batı Avrupa'ya sıkıştırdığı Hristiyan dünyası, keşiflerle ele geçirilen sömürgelerin servet ve zenginlikleriyle günden güne güç kazanmaktadır. Rusya ise, Osmanlı aleyhine emeller beslemekte, Orta Asya'ya doğru Osmanlı'yı kollayarak ilerlemesini ve yayılmasını sürdürmektedir.

Bunların Papa'nın önderliğiyle ittifak etmeleri ve hep beraber Osmanlı üzerine çullanmaları, Osmanlı devlet adamlarının gösterdikleri zaaflardan faydalanmaları, asrın sonunda 16 yıllık bir savaş dönemini tarih sahnesine çıkarmıştır ki, Yüce Devlet, her türlü zaafa, sıkıntıya katlanarak, denizlerde ve karalarda aynı anda birkaç cephede, birden fazla devletlerle savaşmak zorunda kalmış, bu, yıllar süren ölümcül mücadelenin sonunda artık zirvedeki konumunu yitirmeğe başlamıştır.

Hammer bu savaşların sonucunun "Türk korkusunu Avrupa muhayyilesinden kaldırdığını, onların yenilebilecekleri ve ellerinden toprak alınabileceği hususunu mümkün gösterdiğini" yazmaktadır. Tarihçinin şu ifadesi, Avrupa'da yüzyıllarca dehşet salan Osmanlı kudretinin, ruhları saran heybetine işaret etmekte, bunun büyüklüğünü anlatmaktadır.

Türkler, 16 sene boyunca hemen bütün Avrupa Hristiyan gücüne karşı harp etmişlerdir. Bu savaşlar 6 cephede, denizlerde ve karalarda bütün bir Avrupa devletleri ittifakına karşı, Yüce Devlet'çe tek başına yürütülmüştür.

Bu, şimdiye kadar tarihin kaydetmediği bir kudret örneğidir. Çünkü Roma parça parça olan, Akdeniz site devletlerini birer birer ele geçirmiş, büyük imparatorluğunu böyle kurmuştur.

Yakın zamana kadar üzerinde güneş batmayan bir imparatorluk sayılan İngiltere ise, yalnız koloni muharebeleriyle ün salmış, bir Avrupa devletine karşı hiçbir zaman müttefiksiz harbe girmemiştir.

Rusya ise Asya genişlemesini daima küçük devletlere karşı yapmış; bize ve Almanlara karşı daha sonra kazandığı başarıları ise, daima müttefiklerle sağlamıştır. İkinci Dünya Harbi'ndeki son ve en büyük genişlemesini ise, büyük Anglo-Amerikan yardımı ve elde bulundurduğu geniş kara ordusu sayesinde sağlayabilmiştir. Avrupa'nın ortasına kadar ilerlemesini, müttefiklerinin yardımı kadar büyük olan gafletlerine borçludur.

Bugüne kadar gelen bütün bu büyük istilâ hareketleri değerlendirildiği ve Osmanlıların ortaya çıkışından sonuna kadar cereyan eden savaşlarla karşılaştırıldığında, Devlet-i Aliyye'nin, tarihin şimdiye kadar kaydettiği en kudretli devlet olduğu hükmüne varılır. Çünkü Osmanlılar Avrupa'ya adımlarını attıklarından itibaren daima bir devletler topluluğuna karşı tek başlarına çarpışmışlar ve asırlarca galip gelmişlerdir. Onlardan sonra, böyle bir kudreti ve devleti tarih kaydetmemiştir. İşte 17. yüzyılın sonlarında 16 sene süren, Türkleri kıtadan atmak gibi büyük gayelerle harekete geçen bütün Avrupa ile 6 cephede yapılan muharebeler, toprak kayıplarımıza rağmen durdurulmuş; Hristiyan tasavvurlarının imkânsız olduğu bir kere daha ortaya konmuştur.

Velhasıl bu kitap bu gözle okunmalı ve tarihimiz hakkındaki kanaatlerimiz bu bakış açısı ile oluşturulmalıdır.

Bizim tarafımızdan kitaba resimler eklendi, başlıklar kondu, dizin yapıldı. Okuyucuya, millî tarihimizin anlaşılır kılınması için, kolaylaştırılmış ve rahat bir metin halinde sunulmağa çalışıldı. Bazı ağır görülecek metinler günümüz Türkçesine uygun halde verildi. Bazıları ise değiştirilmeğe kıyılamadığından belirli tabir ve söyleyişler parantez içinde açıklanarak anlama zorluğunu ortadan kaldırmağa çalıştık.

Faydalı olması dileğiyle.

Yayına Hazırlayan
Erol Kılınç

BİRİNCİ MUSTAFA HAN

Sultan Mustafa Hân-ı Evvel
(İlk Saltanatı)
(1617-1618 M./1026-1027 H.)

I. Mustafa'nın Tahta Çıkışı ve İndirilmesi

Sultan Ahmed Han'ın vefatından sonra, Osmanlı hanedanının en yaşlı üyesi olarak, kardeşi Sultan Mustafa *"cihan saltanatı"*na oturdu (22 Kasım 1617/23 Zilka'de 1026). Bundan böyle saltanat makamındaki değişikliklerde genellikle bu usûl uygulanmıştır. Devlet-i Aliyye'nin kuruluşundan beri 14 padişah *"hatt-ı neseb-i amudî"* (dikey soy zinciri) denilen tarzda babadan oğula intikal yoluyla saltanata geçmişlerdi. Bu defa ise *ekberiyet*, yani *en büyük evladın geçmesi usulü* tatbik ediliyordu. Sultan Mustafa işte bu "ekberiyet" esasına uyularak *"erbâb-ı hall-ü akd"* (iş bitiriciler) ve *"ayan-ı devlet"* (devlet ileri gelenleri) tarafından tahta oturtuldu.

Saltanat usulündeki bu değişiklik hakkında Osmanlı kaynaklarında açık malûmat bulunmamakta, genel olarak Sultan I. Ahmed'in veraset usulünü değiştirdiği ifade edilmektedir. Bu hususta çeşitli rivayetler de mevcuttur. Bunlardan birine göre Sultan Mustafa'nın tahta geçmesi, başlarında Şeyhülislâm Es'ad Efendi ve saltanat kaymakamı Sofu Mehmed Paşa'nın bulunduğu bir kısım devlet ricalinin arzusu yahut *"el çabukluğu"*dur. Diğeri, sonraları siyaset sahnesinde büyük nüfuz sahibi olacak olan Kösem Mâhpeyker Sultan'ın bir düzenidir. Bu rivayete göre, Kösem Sultan, I. Ahmed'in diğer hasekisi Mahfirûz Sultan'ın oğlu olan Şehzade Osman'ı saltanattan mahrum edebilmek ve kendi oğullarından Şehzade Murad'ı tahta çıkarabilmek için bu işi desteklemiş; hattâ bunu adamları vasıtasıyla temin etmiştir. Bu rivayetler üzerinde fazla bir şey söylemek ve fikrî spekülâsyonlara girmek abes görünmektedir.

Sultan Mustafa tahta oturunca, geleneğe göre Eyüp Sultan'a gidilerek taklîd-i seyf (=kılıç kuşanma) merasimi yapılmış; büyük atalarının türbeleri ziyaret edilmiş; askere 300 milyon akçe tutan cülûs bahşişi verilmiştir. Kısa süren bu birinci saltanatı sırasında ancak bazı idarî tayinler yapılmıştır.

SULTAN II. OSMAN HAN

Sultan Osman Hân-ı Sânî
(Genç Osman)
(1618-1622 M./1027-1031 H.)

II. Osman'ın Tahta Çıkışı

Osmanlı cihan saltanatına geçen bu padişah, henüz 13 yaşını bir kaç ay geçen bir çocuktu. Bununla beraber hususî surette yetiştirilmiş; iyi bir saray terbiyesi görmüş; erkence de gelişmişti. Küçük padişah tahta oturur oturmaz, Şark seferinde bulunan sadrazama, vezirlere, beylerbeylerine ve bütün askerlerine hitaben bir hatt-ı Hümâyûn neşrederek, saltanat usulünde yapılmış olan değişikliğin geleneğe uygun bulunmadığını beyan etmiştir. Hatt-ı Hümâyûn şöyle idi:

"Vezir-i azam Halil Paşa, vezîrlerim, beylerbeylerim, beylerim, ağalarım, hâssaten bâb-ı hümâyûnumun atlı muhâfızları ile yeniçeri ağaları, zeâmet ve timar sahipleri ve ulûfe alan bütün askerlerim!

Ba'de's-selâm; işbu hatt-ı hümayunumun ahzında malûmunuz ola ki, Devlet-i Aliyye'nin teessüsünden beri saltanat ve hilâfet pederden evlâda intikal ede gelmiştir. Pederim Sultan Ahmed'in irtihalinden sonra saltanat kanûn-ı kadîme tevfîkan bana tevârüs etmek lâzım gelirken, bizden bir kaç yaş büyük olmasına mebnî, yanlışlıkla merhûmun birâderine verilmiştir. Lâkin Sultan Mustafa ihtiyar-ı zatîsiyle mesâlih-i hükûmetten feragat ve ihtiyar-ı uzlet etmesiyle, bu gün ki, 27 Rebiyülevvelinin gurresidir, Allah'ın inayeti ve erkân-ı devlet, âyan-ı memleket ve ahalinin, şeyhülislâm, mevali ve ulemanın, kebir ü sagîr, gani ü fakir bi'l-cümle halkın muvafakati ile cülûs-ı hümayunum vuku bulmuştur. Niyet-i hayriyyem tebaamın asayişini te'mîn, fukarâ ve zuâfâya şefkat etmektir..."

(Vezir-i azam Halil Paşa, vezirlerim, beylerbeylerim, beylerim, ağalarım, özellikle imparatorluk makamının atlı muhafızları ile yeniçeri ağaları, zeamet ve timar sahipleri ve ulûfe alan bütün askerlerim!

Selamdan sonra; işbu hükümdarlık hattını aldığınızda biliniz ki, Yüce Devlet'in kuruluşundan beri saltanat ve hilâfet pederden evlâda intikal ede gelmiştir. Pederim Sultan Ahmed'in ölümünden sonra saltanat öteden beri gelen kanuna (prensibe) uygun olarak bana miras kalmak lâzım gelirken, bizden bir kaç yaş büyük olmasına dayanılarak, yanlışlıkla

SULTAN I. MUSTAFA HAN

Sultan Mustafa Hân-ı Evvel
(İkinci Saltanatı)
(1622-1623 M./1031-1032 H.)

I. Mustafa'nın İkinci Defa Tahta Çıkışı

Sultan Mustafa'nın ikinci defa tahta çıkışının ikinci günü "Genç Osman" namıyla anılan küçük padişahın hazin akıbetinin hesabını sormak üzere sipahiler ayaklandılar. Osmanlı topluluğunda, payitaht halkında Sultan Osman'ın katli dolayısiyle uyanan öfke o denli idi ki, yeniçeri ve sipahiler halkın yüzüne bakamaz hâle gelmişler, her taraftan *"Padişah katili"* diye lânet ve tarize uğrar olmuşlardı. Hakîkatte kapıkulu mensuplarının bu cinayette dahilleri yoktu. Onlar genç sultanın *"kılına hata ve halel"* gelmemesini mükerreren Vezir-i azam Kara Dâvud Paşa'ya bildirmişlerdi. Fakat ahali bunu düşünmüyor; kendilerini "Padişah katili" olarak itham ediyordu. Bu itham o günkü Osmanlı toplumunda o kadar fecî bir suç idi ki, gözlerini budaktan sakınmayan Ocak mensupları dahi, kendilerine vurulan lekenin ağırlığı altında eziliyorlar; derin bir vicdan azabı duyuyorlardı.

İşte bu hâlet-i rûhiye iledir ki, 22 Mayıs 1622/1031 günü, sipahiler, Sadrazam Dâvud Paşa'nın konağına hücûm ederek:

- "Sultan Osman'ı ne sebeb ile katleyledin? Biz sana emanet vermiş idik!"

diye bağırmışlar ve kendilerine sürülen fecî lekeden kurtulmak istemişlerdi. Kara Dâvud Paşa ise bunlara *"Katli padişah-ı âlem Sultan Mustafa Han fermâniyle"* icra ettiğini söylemiş; buna bir cevap bulamayan zavallı sipahiler de dağılmaktan başka çare görememişlerdir.

Kapu Ağası'nın İçoğlanları Tarafından Parçalanması

Bu hadiseden 20 gün kadar sonra, şehzadelere karşı sûikast düzenlemekle suçlanan kapu ağası, saray İçoğlanları tarafından parçalan-

SULTAN IV. MURAD HAN GAZİ
SULTAN MURAD-I RÂBİ HAN GÂZİ
(1623-1640 M./1032-1049 H.)

Dördüncü Murad'ın Cülûsu

Sultan Murad Osmanlılar'ın *"cihan tahtı"*na geçtiği zaman, 12 yaşının içinde bulunuyordu. Pederi ve biraderi gibi, o da henüz çocuk denilebilecek bir yaşta, *"devlet-i ebed müddet"*in başına getirildi. Hemen üç padişahın arka arkaya çok genç olarak tahta çıkmaları, son derece karışık bir ortamda bulunulduğundan, devlet için hakikî bir talihsizlik olarak değerlendirilmektedir. Fakat kendisi Sultan Ahmed'in çocuklarının hepsi gibi, olağanüstü vasıflara sahipti. Çok ciddî bir tahsil ve terbiye görmüş; akıl, zekâ ve bedenî kuvvet itibariyle çocuk yaşıyla kıyas kabul etmeyecek surette gelişmişti. Bununla beraber henüz annesi, "Kösem" de denilen, Mâhpeyker Sultan'ın vesayetinde bulunuyordu. "Kösem" lâkabının neye delâlet ettiği bilinmemekle beraber, kuvvetli bir ihtimal olarak saraylıların "efendim" mânâsına kullandıkları *"gûşem"* tâbirini, Rum asıllı olduğu için *"gûsem"* diye telâffuz etmesi dolayısiyle, şehzadeler tarafından verildiği söylenmiştir.

IV. Murad'ın annesi Kösem Mâhpeyker
Valide Sultan'ın temsilî bir resmi

SULTAN İBRAHİM HAN
(1640-1648 M./1049-1058 H.)

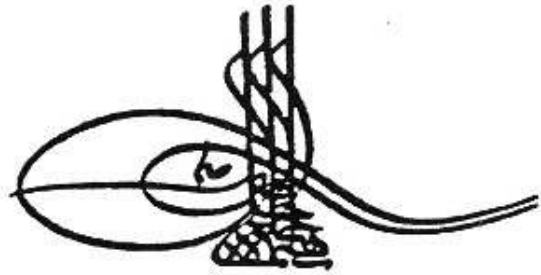
Sultan İbrahim'in Cülûsu

Sultan İbrahim, biraderinin vefatı üzerine, mahbus bulunduğu daireye gelen Kapıağası tarafından Osmanlıların cihan saltanatına davet edilmiştir. Bütün biraderlerinin katledilmeleri dolayısiyle asabı bozuk olan 25 yaşındaki şehzade, bunu ağabeyisinin bir sınaması zannederek imtina etmiş ve:

"Siz bana mekr-ü âl edersiniz; bana taht ve saltanat gerekmez; karındaşım sağ olsun! Benden ne istersiniz?" diye çekimserlik göstermiştir.

Bunun üzerine Valide Sultan tarafından *"hezâr yemîn"* ile ikna edilmiş ve ağabeyinin cenazesi kendisine gösterilmiştir. Cenazenin bulunduğu odadan çıkarken, tekrar geriye dönmüş ve iyice kanaat getirebilmek için yeniden bakmıştır.

Bundan sonra, *çok eski bir Türk usûlü mûcibince, Sadrazam ve Kapıağası tarafından koltuklanarak taht odasına götürülmüş* ise de, merasimin sabahleyin yapılması hususundaki irâdesine uyularak, cülûs sonraya bırakılmıştır. Sonra ellerini kaldırarak Cenab-ı Hakk'a:

Sultan İbrahim Han'ın Tuğrası

"Elhamdülillâh ya Rab ki, benim gibi zayıf kulunu bu makama lâyık gördün." diye şükretmiş ve *"Yâ Rab! Eyyâmımda (hükümdarlık günlerimde) ümmet-i Muhammed'i hoş hâl eyle ve birbirimizden hoşnûd eyle."* diye duâda bulunmuştur.

IV. MEHMED HAN
SULTAN EL-GÂZİ MEHMED HAN-I RÂBİ
(1648-1687 M./1058-1099 H.)

IV. Mehmed'in Cülûsu

Sultan Mehmed Ocak ağalarının ve büyük annesi Kösem Mâhpeyker Sultan'ın içinde bulunduğu bir askerî ayaklanma ile, 7 yaşında olduğu halde, Osmanlı cihan tahtına çıktı (8 Ağustos 1648/18 Recep 1058). Bîat merâsimi *"ma'sûm havf etmesin deyü"* kısa kesildi. *"Padişah-ı nevcivân hazretleri"* cülûsundan sekiz gün sonra Eyüp Sultan'a giderek kılıç kuşandı. Sarı bir libas ve kırmızı bir kaftan giymiş bulunan genç hükümdarın atını büyük imrahor tutuyor; sokaklara dökülen İstanbul ahalisi *"Aleyke avnullah"* sadâlarıyla alkışta bulunuyordu. Küçük hükümdar, bundan iki gün sonra, ihtilâlci asker reisleriyle komplocu ulemânın elbirliği etmeleri sonucunda, pederinin öldürülüşüne şâhid oldu. Bunun çocuk hükümdar üzerinde derin bir tesir oluşturduğu; hattâ pederinin katledilişine karışan 70 kadar kişinin adlarını bir deftere yazdırıp sakladığı, sonradan bunları birer birer ortadan kaldırttığı Naîmâ tarafından rivâyet edilmektedir.

Askerin cülûs bahşişi için bazı ricalden yardım istendi. Bunlar arasında cuntanın baş tertipçilerinden Abdülazîz Efendi'nin dâmâdı Cinci Hoca da vardı. Hoca bu yardım talebini reddettiği için, yolsuzluk ve rüşvetle temin ettiği servetine el konuldu ve cülûsiye olarak askere dağıtıldı. Bu paralar, ayarı tam olduğundan, uzun zaman *"Cinci akçesi"* namıyla piyâsada tedâvül etmiştir. Cinci Hoca Habeş eyâletine bir memuriyetle sürgün olarak gönderilmiş; fakat Mihalıç'a gelince burada bir müddet kalmıştır. Bu sırada İstanbul'daki adamlarının lehinde propaganda yapması ve katledilen sultan için Dersaâdet'te sesler yükselmesi üzerine yaşaması tehlikeli görülerek, alınan fetvâ ile burada öldürülmüştür (29 Ekim 1648/ 1058).

Sultan Ahmet Cami Vak'ası

Sultan İbrahim'in öldürülmesiyle merkezde işler gittikçe karışmış; devlet hiyerarşisinde, mutlak mânâda emir kulu olması gereken as-

SULTAN II. SÜLEYMAN HAN
SULTAN SÜLEYMAN HÂN-I SÂNİ
(1687-1691 M./1099-1102 H.)

II. Süleyman'ın Cülûsu

Sultan Süleyman, 8 Kasım 1687/2 Muharrem 1099' da, ağabeyisi Sultan Mehmed'in asker tarafından yapılan baskı üzerine tahttan indirilmesiyle Osmanlı tahtına oturmuştur.

Cülûsunda 46 yaşında bulunuyor ve senelerden beri sarayın Şimşirlik dairesinde ikamete memuren hapis hayatı sürüyordu. Şehzadelerin Sultan III. Mehmed'den itibaren, taşradaki vilayetlere gönderilmesi usûlü kaldırılmış ve bu genel olarak tenkit edilegelmiştir. Fakat şehzadeler bu mecbûrî ikametleri esnasında, umûmiyetle kitap okumuşlar; bilgi ve malûmatlarını artırmakla meşgûl olmuşlardır. Bu sebeple idarî melekeleri gelişmemekle beraber, noksanı izale edecek malûmâta mecburen düşkünlük göstermişlerdir.

Nitekim yeni sultan da idarî ve askerî hususlarda noksanı bulunmakla beraber, ecdâdının tarihini, onların büyüklüklerini, feragatlerini, mâzideki büyük hükümdarların hareketlerini tedkik etmiş; tahta çıktığında bunları uygulamak için mânen hazırlanmıştı. Onun bu vasıfları, kısa süren saltanatı sırasındaki davranışlarında açıkça görülmektedir.

Sultan II. Süleyman Han

SULTAN II. AHMED HAN
SULTAN AHMED HÂN-I SÂNİ
(1691-1695 M./1102-1106 H.)

II. Ahmed'in Edirne'de Cülûsu

Büyük birâderi II. Süleyman'ın vefatı üzerine, "İttifâk-ı vükelâ" ile Edirne'de Hasoda Köşkü'nde Osmanlı tahtına cülûs etmiştir (22 Hazîran 1691/25 Ramazan 1102, cuma). 49 yaşında bulunan yeni Sultan, tahtın kendisine nasîb olmasından dolayı Allah'a şükretmiş ve Silâhdar'ın naklettiğine göre "Ben bu sadra tâlib ve râgıb olmayıp me'mûl etmezdim; Hak celle ve alâ hazretleri fazl u kereminden, bu aciz ve nahîf kuluna nasîb eyledi ve bu ni'metin merâsim-i edâyi şükrün edemem." demişti. Padişaha usûlen önce Hasodalılar bîat etmişler; sonra Sadrazam, Şeyhülislâm ve vükelâ ile sâirleri bağlılıklarını arz etmişlerdir. Asabi bir zât olan Padişah, Nakîbü'l-Eşraf bîat ederken, artık ağarmış olan bıyıklarını tutarak, kendisi bu hâle gelinceye kadar nerede olduklarını sormuş; Sadaret kaymakamına, işine mukayyed olmasını bildirmiş; defterdâra îrâd ve masraflara dikkat edip, istikaamet üzere hareket etmesini tenbîh etmiştir. Şu davranışlarıyla Sultan, devlet işleriyle bizzat alâkadar olmak istediğini, vazîfeyi îfâda doğruluk ve adâlete son derece ehemmiyet verdiğini göstermek istemiştir.

Sultan II. Ahmed Han

SULTAN II. MUSTAFA HAN
SULTAN EL-GÂZİ MUSTAFA HÂN-I SÂNİ
(1695-1703 M./1106-1115 H.)

II. Mustafa'nın Cülûsu

Sultan Mustafa, amcası II. Ahmed'in vefatı üzerine, *dünyanın en büyük devleti olmakta devam eden Türkiye*'nin devlet reisliği makamına çıkarıldı. Mevcut şehzadelerin en büyüğü idi ve 31 yaşında bulunuyordu. Gâyet iyi bir tahsîl görmüş; husûsî hocalardan ders alarak, her bakımdan mükemmel yetiştirilmişti. Ata binmekte, her türlü silâhı kullanmakta mâhirdi. Güzel san'atların şiir, mûsıkî ve hat gibi üç sahasında da eserler vermekle ünlenmişti. Devletin içinde bulunduğu vaziyeti tamamen görmekte, gençliğinin ilk senelerindeki haşmetli günleri yeniden tahakkuk ettirmek için hazırlanmış bulunmaktaydı.

Cülûs töreninden sonra yayınladığı bir hatt-ı hümâyûn, onun bu konudaki büyük gâyesini ortaya koymaktadır. Bunda *"zevk ü safâ ve rahatı kendümüze harâm eylemişizdir."* diyerek, ceddi Kanûnî gibi *"bizzât gazâ vü cihada niyyet"* ettiğini ilân ediyor; *"dîn ü devlet ve hizmet-i ibâdullah"* için çalıştığını açıkça bildiriyordu.

Sultan II. Mustafa Han Gazi

DİZİN

I, II, III, …

I. Ahmed 17, 119, 141, 183

I. Mustafa 17, 18, 73, 76, 87, 176

II. Ahmed 327, 341, 343, 344

II. Bâyezîd devri 299

II. Ferdinand 26

II. Murad 316

II. Mustafa 343, 346, 353, 367, 368, 370

II. Osman 19, 20, 22, 29, 55, 64, 66, 157, 226

II. Selîm 32, 195

II. Süleyman 308, 324, 327, 341

III. Partenios (Rum Patriki) 246

III. Mehmed 308, 313

III. Murad 53

III. Mustafa 55

III. Partenios (Rum Patriki) 246

III. Sigismond (Lehistan kralı) 40

IV. Mehmed 150, 217, 223, 303

IV. Murad 74, 89, 90, 104, 113, 128, 137, 138, 140, 142, 154, 155, 163, 206

XI. Papa İnnocent 287

XIV. Louis (Fransa kralı) 266, 282, 285, 332, 359

A

Abaza 79, 80, 81, 85, 91, 92, 93, 95, 97, 98, 99, 100, 112, 114, 115, 117, 118, 119, 120, 149, 156, 157, 188, 223, 249, 250, 251, 279, 311

Abaza kuvvetleri 95, 99, 100

Abazavârî kavuk 119

Abbas Ağa 94

Abbas, Şah 93, 94, 95, 97, 109, 116, 122

Abdî (Nişancı) 255

Abdî Paşa, (Budin Beylerbeyi) 300, 301

Abdullah Çelebi, (İstanbul Kadısı) 64

Abdurrahman Şeref 177

Abdülazîz Efendi, (Karaçelebizâde) 38, 97, 154, 160, 210, 211, 214, 218, 221, 222, 226

Abdülazîz Efendi, (Müftî) 232, 233

Abdülaziz, Şeyh (Fas Sultanı) 28

Abdülfettâh Paşa (Kaptân-ı Derya) 368

Abdülkaadir-i Geylânî (Şeyh) 97, 175

Abdülkerim Efendi, Yahnikapan (Defterdar) 107

Abdünnebî, (Nebî) Gürcü 222, 223, 224, 225

Abdürrahim Efendi, (Şeyhülislam) 208, 210, 211, 212, 213, 225
Abdürrahim Sarıbabazâde (Kayserili Şeyh) 100
Acem 94, 95, 98, 124, 130, 171
Acem Burcu (Bağdad) 108
Acem Elçisi 184
Acem kumandanı 97
Acem kuvvetleri 154, 164
Acem Ordusu 96, 164, 171
Acem seferi 168
Acem Şahı 94, 95
Acemi Oğlanı 86, 220
Acemi Oğlanlar Ocağı 53
Acemler 22, 96, 161, 173
Adana 114, 276
Adana Beylerbeyi (Mehmed Paşa) 328
Adana Sancakbeyleri 205
Afrika 104, 186, 194, 195, 214, 230
Ağa Kapısı 64, 65, 87
Ağa Rıza (İran elçisi) 78
Ağrıboz (Eğriboz) adası 316, 358
Ağrıboz kalesi 317
Ağrıboz savunması 317
Ahed Efendi (Kafzâde) 60
Ahıska 114, 115
Ahizâde Hüseyin Efendi (Şeyhülislam) 134, 138, 152, 155
Ahmed Ağa, (Silâhdar) 148
Ahmed Ağa, Rahıkî (Kapıcılar Kethüdası) 82
Ahmed Efendi, (Viyana'da bulunan Osmanlı elçisi) 84
Ahmed Efendi, Cânibî, (Defterdar) 335
Ahmed Efendi, Hezârıfen, 181
Ahmed Efendi, Taşköprülü, (*Mevzuâtü'l-Ulûm* müellifi) 33
Ahmed Han, (Erdelân Hâkimi) 126, 164
Ahmed I. 17, 119, 141, 183
Ahmed II. 327, 341, 343, 344
Ahmed Paşa, (Hezârpâre) 202, 209
Ahmed Paşa, (Melek) 225, 226, 228, 230
Ahmed Paşa, (Sadrazam) 207
Ahmed Paşa, Ankebut (Girit Serdarı) 266
Ahmed Paşa, Çerkes (Silistre valisi) 322
Ahmed Paşa, Ekmekçizade (ikinci vezir) 28
Ahmed Paşa, İstanköylü, (Tunus Beylerbeyi) 28
Ahmed Paşa, Küçük, Paşa (Şam Beylerbeyi) 150, 161, 164
Ahmed Paşa, Nişancı 60
Ahmed Paşa, Seydî (Budin Beylerbeyi) 245, 246, 252, 253, 255
Ahmed Paşa, Tarhuncu (Sadâret Kaymakamı) 234, 235, 236, 237, 238, 240
Ahmed Paşa, Voynuk (Kapdân-ı Deryâ) 204, 221, 225
Ahmed, Küçük 97
Ahmed, Şehzade (IV. Murad'ın oğlu) 370
Akdeniz 15, 28, 34, 37, 78, 120, 128, 184, 187, 195, 282, 350, 353, 358, 359, 362
Akkapı (Bağdad) 170
Akkerman 193
Aksaray 336
Alâeddin Tepesi (Konya) 158

Alay Köşkü 179
Alem-i Şerîf 110, 231
Alexandre (Eflâk Voyvodası) 39
Ali Ağa, 93
Ali Ağa, Harputlu (Yeniçeri Ağası) 311
Ali Ağa, Haseki 196
Ali Ağa, Kara (Yeniçeri Ağası) 64, 65
Ali Bey, (Lika Sancak Beyi) 201
Ali Mehmed Han 112
Ali Paşa (Anadolu Beylerbeyi) 168
Ali Paşa (Arabacı) 332
Ali Paşa (Karaman Beylerbeyi, Doğancı) 44
Ali Paşa (Rumeli Beylerbeyi, Arslan Paşazade) 170, 174
Ali Paşa, (Canbolatoğlu) 79
Ali Paşa, (Kapdân-ı Deryâ) 227
Ali Paşa, (Trabzon Beylerbeyi) 349
Ali Paşa, Bıyıklı (Tuna Kapdanı) 328, 338
Ali Paşa, Çalık 332, 336
Ali Paşa, İstanköylü, Güzelce, Çelebi (Sâdrazam) 28, 29, 34
Ali Paşa, Kemankeş 85, 87, 91, 98
Ali Paşa, Köse, (Erdel Serdarı) 253, 256
Ali Paşa, Sürmeli, (Trablusşam valisi) 338, 346, 347
Ali Paşa, Vardar 203, 204
Ali, Cin (Sipâhi zorbası) 138
Alman 40, 44, 166, 262, 272, 284, 286, 330, 251, 360, 364
Alman askeri 279
Alman bayrağı 44
Alman idaresi 364
Alman murahhasları 360
Almanlar 16, 260, 363
Almanya 79, 181, 184, 193, 198, 275, 358, 359
Altı Bölük Ağaları 146, 147
Altınköprü 105
Amasya, -lı 24, 50, 167, 168
Amasyalı Ömer Efendi 24, 50
Anabolu 299, 334
Anadolu 35, 38, 42, 50, 51, 54, 59, 64, 65, 78, 79, 80, 82, 84, 85, 87, 98, 100, 101, 105, 108, 110, 112, 114, 117, 124, 130, 144, 145, 149, 163, 168, 170, 175, 188, 193, 194, 195, 202, 203, 205, 207, 210, 214, 222, 223, 225, 226, 228, 234, 235, 238, 239, 240, 243, 249, 251, 255, 262, 273, 276, 279, 310, 314, 321, 328, 340, 341
Anadolu Beylerbeyi 101, 110, 114, 117, 124, 163, 168, 170, 188, 195, 203, 279, 328, 341
Anadolu birliği 78
Anadolu isyanı 84, 114
Anadolu kadıları 144
Anadolu kazaskeri 38, 210, 234
Anadolu sekbanı 51
Anglo-Amerikan 16, 363
Ankara Kalesi 85
Antalya 251
Anteb 79
Anthoine, P. Fr. (Portekizli rahip) 116
Apaffy 256, 257
Arabistan 240, 251
Arap Aşîret Reîsleri 121

Arapça 341
Arasta 312
Ârif Çelebi, (Mevlâna Dergâhı Postnişi) 169
Arko kalesi 104
Arnavutluk 296, 298
Arpalık 24
Arslanhâne 131
Ashâb-ı Kirâm 29, 176
Âsitâne 165
Aslan Paşa, Can (Silistre Valisi) 252
Astrahan 192, 215
Astroloji 37
Asya 16, 222, 272, 363
Atâî, Nev'îzâde 89
Atina 302, 305
Atmeydanı 59, 137, 141, 148, 150, 209, 220, 240, 242
Atpazarı 336
Avlonya 170, 177, 323
Avlonya sancak beyleri 170
Avrupa 5, 15, 16, 26, 27, 37, 47, 57, 58, 104, 160, 175, 181, 183, 184, 186, 192, 193, 198, 222, 230, 243, 245, 248, 249, 253, 256, 257, 261, 262, 265, 266, 271, 274, 277, 279, 282, 283, 285, 286, 287, 288, 290, 291, 295, 296, 299, 302, 306, 309, 313, 314, 315, 316, 317, 324, 357, 358, 360, 362, 363, 367, 369
Avrupa devletleri 15, 16, 27, 57, 104, 175, 183, 279, 283, 287, 324, 360, 362, 363
Avrupa elçileri, 192, 222
Avrupa kuvvetleri 262, 302
Avrupa seferleri 271
Avrupalılar 287
Avusturya 26, 27, 33, 44, 84, 184, 193, 223, 253, 254, 256, 257, 260, 261, 262, 263, 265, 266, 271, 277, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 290, 294, 295, 296, 297, 299, 300, 302, 305, 313, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 324, 326, 328, 330, 331, 332, 335, 338, 339, 347, 348, 349, 350, 351, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 360, 361, 364, 365
Avusturya cephesi 300, 315, 317, 318, 349
Avusturya harbleri 44
Avusturya istilâsı 313
Avusturya kuvvetleri 256, 261, 262, 297, 319, 321, 330, 354
Avusturya ordusu 262, 296, 315, 319, 322, 330, 348, 350, 351, 355
Avusturya sürüleri 316
Aya Dimitri 197
Aya Todori (Ada) 195
Ayak Divanı 62, 137, 140, 145, 242
Ayakapısı 150
Ayamavri Kalesi 298, 361
Ayasofya 60, 61, 77, 176, 213, 244, 312
Ayazma Kapısı 254, 336
Aydın 100, 130
Azak 187, 349, 351, 352, 353, 358
Azak Denizi 187, 369
Azak Kalesi 165, 166, 167, 168, 186, 215, 348, 349, 353, 365
Azak müdafileri 349, 352
Azak Türk garnizonu 352
Azamet Giray 315
Azamiye (Bağdad) 108, 170, 175, 224
Azep Ağası 92

Aziz Mahmud Hüdâî Dergâhı 63
Aziz Mahmud Hüdâî Efendi 32, 50, 89, 91, 114, 119

B

Baba Cafer zindanı 64
Baba Ömer (Karahisar'da âsi) 130
Babadağı 103, 276, 281
Bâb-ı Âli 29, 93, 101, 104, 165, 166, 248, 256
Bâb-ı Hümâyûn 20, 131, 231
Bâb-ı Meşihat 57
Babofça palankaları 261
Bâbüssaâde 132
Baclan aşîreti 122
Bağdad 83, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 105, 106, 108, 109, 110, 111, 112, 115, 117, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 154, 158, 167, 168, 170, 171, 172, 174, 175, 176, 178, 179, 250
Bağdad baruthanesi 175
Bağdad Beylerbeyliği menşuru 95
Bağdad kalesi 170, 172
Bağdad kuşatması 95, 108, 124, 125, 127, 178
Bağdad muhasarası 108
Bağdad ovası 122
Bağdad seferi 120, 167, 176, 179
Bağdad serdarı 93
Bağdad vak'ası 92
Bağdad valiliği 92, 93, 115, 172
Bahâî Efendi (Şeyhülislam) 225, 233, 235
Bahçekapısı 141
Baki Paşa (Defterdar) 24, 25, 60, 105
Bakû 178
Bakube 175
Balizade (Şeyhülislam) 245
Balkan kavimleri 274
Baltacılar 140, 151
Baltık Denizi 36, 37
Balyemez topu 115, 160, 205, 322
Banat eyâleti 347, 348, 351, 356, 357, 361
Banat sahrası 354
Barbaros 195
Baron de Goes (Nemçe elçisi) 259
Baron Molar (Avusturya sefiri) 56
Basra 110, 354
Basra Körfezi 186
Battal Gazi (Seyidgazi) 168
Batucina mevkii 319
Bavyera 184, 291, 316
Bâyezîd Câmii 177
Bâyezîd II. devri 299
Bâyezîd, Şehzade (I. Ahmed'in oğlu) 74, 137, 162
Bayram Ağa (Yeniçeri Ağası) 87, 91
Bayram Paşa 87, 131, 146, 148, 154, 157, 158, 163, 167, 168, 169
Baysungur (Hind Hükümdarı) 116
Beç 177, 288, 291, 292, 293
Beç kapısı (Budin) 177
Bedel-i Nüzûl (vergi) 320
Bedesten 312, 368
Bega 350, 354
Bekir Çelebi (Mevlana Dergâhı Postnişi) 169
Bekir Paşa (Anadolu Beylerbeyi) 328

Bekir Paşa (Temeşvar valisi) 165
Bekir Subaşı, Paşa 95, 96, 97
Bektaş Ağa (Ocak ağası) 221, 226, 229, 230
Bektaş Han (Safevî kumandanı, Ermeni dönmesi) 170, 173, 175
Belgrad 259, 261, 262, 265, 287, 288, 295, 315, 316, 317, 319, 321, 322, 328, 330, 333, 334, 337, 338, 339, 340, 346, 347, 348, 350, 351, 354, 357, 359, 360, 367
Bender Kalesi 334
Berberî korsan teknesi 177-178
Beris (Avusturya elçisi) 259
Berzence palankası 261
Besarabya 39, 40
Beşiktaş 59, 127
Bethlen Gabor (Erdel Voyvodası, Macar Kralı) 26, 29, 30, 48, 84, 164
Beyaz Rusya 252
Beyazıt, (semt) 63
Beylerbeyi Kasrı 149
Beypazarı 85
Beyşehir Sancak Beyliği 225
Beyşehir Sipâhileri 130
Beyt-i Mükerreme 128
Beytülmâl-i müslimîni 59, 146
Bihlu Kalesi 354
Birecik 167
Bitpazarı 312, 368
Bizans 54, 103, 194
Bizans devri 103
Bizans istilâsı 194
Boğaz 34, 103, 113, 155, 184, 204, 243, 256, 359
Boğaz istihkâmları 256
Boğaz kaleleri 103
Boğdan 29, 30, 47, 149, 156, 193, 248, 293, 298, 317, 337
Boğdan kuvvetleri 30
Boğdan voyvodalığı 29, 47, 149, 156, 248, 293
Boğdanlılar 48
Bohemya Protestanları 26, 27
Bolu 167
Borçkay 248, 256
Bosna 167, 201, 229, 276, 296, 298, 358
Bosna beylerbeyi 41, 44, 113, 156, 201, 298, 354
Bosna valiliği, -Valisi 149, 165, 245, 319
Bosnasaray 357
Bostan Paşa (Kerkük valisi) 93, 114
Bostancıbaşı 64, 190
Bostancılar 60, 61, 65, 72, 151, 209, 371
Bozcaada 200, 243, 246, 247
Bozkır sipâhileri 130
Böğürdelen Kalesi 322
Brandenburg 262
Bucaş Anlaşması, -Sulhü 270, 278
Budin Beylerbeyi 44, 165, 168, 200, 227, 252, 253, 286, 288, 294, 296, 300
Budin muhâfızı 165
Budin müdâfîleri 300
Buhara 112
Bujon Kalesi 298, 299
Bulgurlu 188, 189, 215
Bursa 54, 64, 83, 85, 154, 243, 244, 250, 251, 310, 336, 367, 369

C

Câfer Ağa (Sipahi ağası) 148

Câfer Paşa (Belgrad muhafızı) 324, 337, 338, 348

Cami-i Cedîd (Sultanahmed) 75

Canbeg Giray (Kırım Hanı) 24, 30, 39, 42, 45, 85, 101, 119, 166

Canpolatzâde (Celâlî) 161

Caprara, Kont Albert 286, 287, 347, 351

Catherine (Bethlen Gabor'un karısı) 164

Cebehâne 158, 167, 168

Cebel-i Lübnan Dürzîleri 150

Celvetiyye Tarikati 119

Cengiz Sülâlesi 22

Cennetoğlu 100, 101, 114

Cerrahpaşa 60, 336

Cezayir 104, 186, 195, 238, 282, 353

Cezayir beylerbeyleri 193

Cezayir donanması 104

Cezayir filoları 197, 266

Cezayir gemileri (kadırga-kanyon) 221

Cezayir Yeniçeri Ağası 266

Cezzin 150

Charles de Lorraine, Duc (Avusturya Başkumandanı) 290

Charles Fourier 55

Chodkiewicz (Litvanya Umumi Valisi) 40

Cibali kapısı 150

Cicelli 266

Ciğerdelen 294

Cihan Şah (Hindistan Hükümdarı) 238

Cinci Hoca 190, 215, 217, 190

Cisr-i Mustafa Paşa konağı 346

Cizre 24

Cizvit, -ler 26, 35, 120, 279,

Cizye 130, 186, 191, 320, 367

Comenias (Çek âlimi) 248

Cornaro, Venedikli (Ada kumandanı) 197

Cülâb mevkii 169

Cülek ordugâhı 136

Cülûs bahşişi 182, 207, 209, 210, 217, 218, 222, 223, 308, 309, 316, 325, 327, 328, 343, 346

Cülûs töreni 343

Ç

Çaldıran 123, 162

Çalık Dervîş (Sipahî zorbası) 138

Çanakkale 200, 221, 238, 247

Çanakkale Boğazı 199, 204, 227, 238, 243, 245

Çankırı 205

Çar ordusu 302

Çehrin kalesi 275, 276, 279, 280

Çemhal düzlüğü 124

Çernigof 252

Çeşme, -Limanı 82, 191, 195, 340

Çeşmî Efendi Sarayı 151

Çınar Vak'ası 241, 242

Çingene adası 337

Çorbacılar 142

Çorum Sancak Beyleri 328

D

Dağ Kapısı (Diyarbekir) 93

Dalmaçya 195, 201, 257, 296, 298, 314, 339, 361

Dalmaçya Valisi 298
Darbhâne 85, 91, 130, 309, 321, 331, 3
Dârüssaâde Ağası 33, 41, 60, 62, 189, 304
Dârüssaâde Kapısı 62
Dâvud Paşa, Kara (Sadrazam) 66, 68, 69, 73, 74, 75, 77, 78, 81, 82
Dâvutpaşa Ordugâhı 36, 156
Değirmenler 236, 237
Delak 121
Deli İlâhi (Asi sipahilerin reisi) 130, 148
Denizli 101
Derbend 115, 178
Derguzin 124
Dersaâdet 78, 84, 93, 97, 107, 112, 118, 217, 225, 303
Dertenek kalesi 176
Derviş Ağa (Yeniçeri Ağası) 66, 69, 77
Derviş Mehmed Paşa (Kapdân-ı Deryâ) 238, 239
Dervîş Paşa (Diyârbekir Beylerbeyi) 169, 238
Dervîşân 152, 229
Devlet Giray (Kırım Hanı) 30, 322, 353, 369
Dicle 92, 96, 111, 121, 122, 125, 126, 154
Dilâver Paşa 25, 45, 59, 60, 63, 136
Dinyeper (Özü) 35, 276
Dinyester (Turla) 30, 40, 45, 275, 276, 281
Dîvân 23, 31, 36, 45, 62, 81, 83, 84, 85, 86, 106, 110, 112, 113, 117, 124, 125, 128, 131, 134, 137, 139, 140, 144, 145, 146, 147, 148, 160, 165, 183, 191, 192, 193, 218, 222, 223, 226, 227, 228, 234, 236, 240, 242, 248, 253, 256, 257, 259, 261, 270, 271, 280, 281, 282, 283, 284, 288, 317, 335, 341, 347, 352, 360
Dîvân, Hâletî Azmîzâde 60, 89, 128
Divân-ı Hümâyûn 36, 113, 131, 144, 145, 147, 165, 183, 192, 193, 222, 227, 228, 257, 284, 341, 352, 360
Divanyolu 255, 277
Diyâle Nehri 171
Diyârbekir 24, 42, 44, 45, 79, 93, 95, 105, 111, 114, 115, 117, 125, 126, 129, 135, 136, 154, 157, 162, 166, 169, 243
Diyârbekir Valiliği 135, 154
Doğan Geçidi Boğazı 113
Don nehri 187
Donanma-yı Hümâyûn 197, 345, 349, 353, 368
Doroşenko (Kazak Hatmanı) 270, 273, 278
Duâgûyân 229
Duc de Cray (komutan) 337
Duraklama devri 193, 214
Dürzî 49, 150
Düstûrü'l-İnşa, Sarı Abdullah Efendi 89

E

Ebû Rişoğlu (Arap Emîri, Çöl Emîri) 169, 171
Ebû Saîd Mehmed Efendi (Şeyhülislam) 191
Ebubekir Hz. 26
Edebali Türbesi (Eskişehir) 168
Edirne 38, 48, 156, 157, 250, 255, 265, 268, 270, 271, 274, 276, 281, 286, 287, 294, 303, 304, 310, 317, 318, 319,

321, 324, 327, 328, 333, 335, 337, 338, 339, 340, 346, 348, 350, 351, 354, 357, 360, 368, 370, 371
Edirne Vak'ası 368
Eflâk 47, 118, 149, 156, 248, 252, 293, 298, 317, 337
Eflâk Voyvodası 39, 46, 149
Ege Denizi 349
Eğri (=Eger= Er- lau) Kalesi, 302, 313
Eğri 313, 314, 315
Eisensburg Muhâedesi (Anlaşması) 264
Ejderhan 178
Ekoş Borçkay (Erdel Prensi) 248
Elmas Mehmed Paşa (Sadrazam) 347, 351, 355
El-Me'mûn 178
Emetullah Gülnûş Sultan 262
Emirgân 184
Emîrgûne-oğlu, Yusuf Paşa 161, 183
Emîrü'l-Mü'minîn 79
Enderûn 91, 134
Engürüs memleketi (vilayeti) 316, 340
Erdel Diyet Meclisi 248
Erdel haracı 248
Erdel Krallığı 248, 322
Erdel Serdarlığı, -Serdarı 248, 253
Erdelân Hâkimi 123, 126, 164
Erdelliler 165, 253
Ergene Köprüsü 276
Ermeni, -ler 157, 170
Erzincan 117
Erzurum 25, 79, 80, 83, 85, 92, 100, 114, 115, 117, 118, 136, 158, 159, 160, 163, 188
Erzurum Beylerbeyliği 100
Erzurum kadısı 114
Erzurum valisi 154, 188
Erzurûmî (Erzurumlu) Feyzullah Efendi 310, 368
Erzurumlu Nef'i 89
Es'ad Efendi (II. Osman'ın hocası) 91, 226, 235
Es'ad Efendi (Şeyhülislam) 17, 33, 38, 50, 56, 59, 60, 63, 70
Eski Saray 63, 66, 177
Eskişehir 130, 168
Eskişehir Kadısı 168
Esklavonya 322
Esnaf teşkilâtı 179
Estergon 299
Etienne Bethlen 164
Eugen de Savoie (Prens) 355
Evkaf 75
Evliyâ Çelebi 157, 177, 179, 265
Eytâm ve erâmil 229
Eyüp Câmii (Eyüp Sultan, Eyüp) 17, 50, 82, 91, 217, 323
Eyyâm ve Takvîm, Müneccim Mehmed 128

F

Fahreddin Paşa, (Dürzî Emîri) 49, 150
Fâizî Efendi Kafzâde 63
Farsça 341
Fas 28, 79, 104
Fatih 54, 60, 151, 328, 336
Fatih Câmii 60, 86, 151, 191, 234
Fâzıl Ahmed Paşa, Köprülü (Sadrazam) 257, 259, 262, 266, 267, 270, 276, 277, 320, 368
Fâzıl Paşa (Kapdân-ı Deryâ) 202

Felemenk 183, 332, 333, 335, 357, 359, 360
Fenike 221
Ferdinand II. 26
Feriol (Fransa elçisi) 359
Feyzi Efendi Kadızâde, 75
Feyzullah Efendi (Şeyhülislam) 347, 368, 369, 370, 371, 373
Fezleke, Kâtip Çelebi 124, 156
Fırat Nehri 121
Filistin 194, 195
Floransa 32, 333
Floransa korsan gemileri 206
Florya 206
Foça 221, 353
Francesco Morosini 269
Françesco Mocenigo Amiral, (Venedikli) 333
Fransa 27, 84, 120, 183, 193, 198, 262, 266, 282, 283, 285, 287, 316, 328, 332, 335, 359
Fransız donanması 282
Fransız elçisi 120
Fransız gemileri 266
Fransız kuvveti 268
Fransız sefîri 283, 285, 359
Fransız,- lar 262, 266, 271, 272, 282, 283, 285
Friedrich (Saksonya Dukası) 27, 350

G

Gabella Kalesi 339
Galata Kulesi 181
Galata Mevlevîhânesi 89, 177
Galata Sarayı 150, 218
Galata Zindanı 64
Galiçya 273
Galland A., (Fransız müellifi) 271
Ganîzâde Nâdirî 89
Gazalî 58
Gelibolu 221, 247
Gelincik 312
Gence 106
Georges Chmidnidei 279
Georges Rakoczy, Rakoçi (Erdel prensi) 248, 252
Ghika 252
Girit adası 195, 195, 198, 199, 200, 202, 203, 204, 214, 218, 221, 225, 227, 228, 236, 238, 241, 257, 266, 267, 268, 270, 298, 333, 334
Girit ahâlisi 194
Girit meselesi 198, 255, 266, 269
Girit muharebeleri 251, 269, 282
Girit seferi 194, 266
Girit serdarı 200, 201, 221, 235, 241, 266, 334
Girit-İstanbul yolu 243
Giritliler 194
Granbusa kalesi 269
Gratiani (Boğdan voyvodası) 29, 30
Grenard 287
Gubârî Efendi (Nakîbü'l-Eşraf) 60, 62, 86
Gülanber Kalesi 122, 126
Güle 338
Gülnûş Sultan 262, 275
Gümülcine valiliği 103
Gürcistan 105, 106, 370
Gürcü 77, 78, 82, 83, 88, 91, 98, 105, 106, 108, 112, 129, 130, 148, 222, 223, 224, 225, 234, 235, 305

H

Habil Efendi (Budin Kadısı) 33

Habsburglar 290

Hacı Bektaş 80, 81, 245, 246

Hacı Giray 294

Hacıoğlupazarı, - Kışlağı 275, 280

Hadîce Muazzez Hanım (Şehzade Ahmed'in annesi) 186

Hâfız Paşa 93, 94, 95, 97, 105, 106, 108, 109, 110, 111, 112, 114, 127, 131, 133, 134, 170, 179

Haleb 42, 44, 59, 111, 112, 114, 126, 154, 159, 169, 171, 239, 240, 251, 276

Haleb beylerbeyi 28, 108, 120, 122, 161, 188, 281, 323, 330

Haleb kışlağı 114

Haleb valiliği 188, 239, 249, 272, 276

Halef Han 174

Hâletî Efendi (Azmizâde) 60, 89, 128

Haliç 34, 103

Haliç donanması 34

Halîfe 79, 81, 92, 102, 104, 112, 131, 137, 139, 145, 173, 194, 199, 209, 212, 213, 220, 224, 230, 231, 294, 318,

Halil Ağa, (Yeniçeri Ağası) 79

Halil Paşa 20, 24, 25, 32, 39, 78, 83, 91, 112, 114, 115, 117, 123, 125, 126, 136, 154, 299, 321, 323, 330, 334

Hama 240

Hamideli Sancak Beyi 328

Hammer 15, 28, 36, 49, 56, 88, 89, 103, 108, 115, 150, 151, 169, 177, 178, 197, 215, 252, 261, 270, 276, 292, 362

Hanefî (Anadolu Kazaskeri) 210

Hanikin 175

Hanya 196, 200, 267, 334

Hanya kalesi 195, 197, 333

Hanya limanı 227

Haremeyn 104, 234

Hasan (Mimar) 179

Hasan Ağa, (Köprülü Mehmed Paşa'nın biraderi) 368

Hasan Ağa, Kara (Abaza) 250, 251

Hasan Ağa, Küçük 175

Hasan Ağa, Mehter 242

Hasan Ağa, Yeniçeri Ağası 170, 175

Hasan Bey-zade 89

Hasan Çelebi, (ilk defa füze tecrübesinde bulunan şahıs) 181

Hasan Halîfe, (Yeniçeri Ağası) 131, 137

Hasan Paşa 105, 119, 120, 128, 196, 200, 249, 250, 340, 371

Hasanâbâd 123

Hasankale 117, 127

Hasankeyf 105

Haseki 17, 48, 69, 186, 196, 208

Haseki Sultan (II. Osman'ın annesi) 48, 186

Hasip Paşa (Karaman valisi) 108

Hasoda Köşkü 327

Hasodalılar 327

Hassan Âdil, İştipli 89

Hâşimî Çelebi 34

Hatman (=Ataman, Kırım tatarlarının reîsine verilen ünvan) 35, 237, 252, 270, 273, 274
Hazar 178
Heisler, General 322
Hemedan, -Muahedesi 120, 122, 123, 127
Hendek (Kandiye) 194, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 221, 225, 227, 267, 268, 269, 270, 276, 277, 305, 306, 316, 333, 336
Hersek 101, 339
Heusler (Alman kumandanı) 351
Hıristiyanlar 27, 28, 41, 70, 84, 194, 198, 246, 256, 269, 270, 277, 285, 296, 302, 313, 316, 357, 358, 360, 362, 363, 365, 367, 369
Hırka-yı Saâdet Odası 371
Hırvatistan 354
Hızır Paşa, Mihâlzâde Kara (Vidin beylerbeyi) 30
Hicaz 51, 116, 342
Hille 110, 122, 125, 126
Hilvan 124
Hind hükümdarı 170
Hind Moğolları 177, 178
Hind padişahı 112
Hindistan 116, 150, 238
Hollanda 288, 358
Hollanda hükümdarı 335
Horasan 97
Hotin kalesi 38, 46, 47
Hotin muhasarası 66
Hotin seferi 34, 47, 56, 79
Hoy 162
Hulefâ-yı Kirâm 92
Hulefâ-yı Râşidîn 124
Hurşid (=Güneş) 37
Hükümdar, (Machiavel'in eseri) 176
Hünkâr Câmii 197, 270
Hüsameddin Giray 166
Hüseyin Ağa, Koca 245
Hüseyin Efendi, Ahizâde 134, 138, 152, 155
Hüseyin Efendi, Safranbolulu Cinci Hoca 190, 215, 217
Hüseyin Efendi, Şâmî 213
Hüseyin İbni Sefer 71
Hüseyin Lorî 124
Hüseyin Paşa (Dişlek) 101, 114, 115
Hüseyin Paşa 31, 115, 146, 148, 170, 279
Hüseyin Paşa, (Amca-zâde) 344, 346, 354, 357, 359, 364, 366, 368
Hüseyin Paşa, (Banyalukalı) 119
Hüseyin Paşa, (Deli) 200, 201, 202, 204, 205, 221, 225, 235, 241, 251, 253, 255, 270
Hüseyin Paşa, (Küçük) 114
Hüseyin Paşa, (Mere) 74, 75, 76, 77, 78, 83, 85, 86
Hüseyin Paşa, (Mezomorta) 321, 345, 346, 349, 353, 367, 368
Hüseyin Paşa, (Nasûh Paşa-zâde) 165, 188, 189
Hüseyin Paşa, (Ohrili) 34, 61, 64, 66
Hüseyin Paşa, (Sadrazam) 44, 45, 67
Hüseyin Paşa, (Sarı) 275, 288, 293
Hüseyin Paşa, (Topal) 319, 332
Hüseyin Paşa, (Yekçeşm) 93, 95

Hüseyin, Fetvacı (Zorba) 309, 310, 311
Hüsrev Ağa, (Yeniçeri Ağası) 100, 105
Hüsrev Paşa 105, 106, 110, 112, 117, 120, 121, 122, 123, 125, 126, 127, 129, 130, 135, 136, 137, 141, 148, 170

I
Ilgın 251
Irak 97, 105, 176, 342

İ
İbn-i Sefer 51
İbrahim Ağa, Samsoncubaşı 196, 370
İbrahim Edhem, Sofî 18
İbrahim Efendi (Cerrahpaşa vaizi) 60
İbrahim Efendi (Rûznâmeci) 169, 177
İbrahim Efendi, Kâtip (Hattat, Gülzâr-ı Savab adlı eserin müellifi) 179
İbrahim Paşa 101, 260
İbrahim Paşa, (Anadolu Beylerbeyi) 341
İbrahim Paşa, (Bosna Beylerbeyi) 201
İbrahim Paşa, Çelebi (Eğriboz muhafızı) 316, 317
İbrahim Paşa, Kara (Sadrazam) 299
İbrahim Paşa, Kör (Hazînedâr) 170
İbrahim Paşa, Mısırlı-zâde 449, 344
İbrahim Paşa, Şeytan (Şam Beylerbeyi) 278, 279, 297, 299
İbrahim Paşa, Şişman (Haleb valisi) 276, 278
İbrahim Paşa, Uzun (Budin Beylerbeyi) 286, 288, 293, 294
İbrail 252
İbretnâme, Solak Hüseyin Tağî 51
İbşir Mustafa Paşa, (Haleb valisi)
İbşir Paşa 203, 218, 239, 240
İçoğlanlar, -Odası 62, 73, 74, 132, 218
İkinci Dünya Harbi 16, 363
İlba (=Lemberg) 273, 276, 315, 334
İlhanlılar 57
İlmiye sınıfı 57, 156, 349, 373
İlyas Paşa 149
İlyas Paşa, (Anadolu Beylerbeyi) 108, 110
İlyas Paşa, (Rumeli Beylerbeyi) 117, 149
İlyas Paşa, Hacı, (Anadolu valisi)
İmâm-ı Âzam Hazretleri 97
İmâm-ı Âzam kapısı, (Bağdad) 173, 174
İmâm-ı Âzam türbesi 110, 124, 170, 172
İmâm-ı Âzam'ın kabri 170
İmamkulı Han, Bahâdır (Özbekler padişahı) 112
İmrahor Köşkü, (Kâğıthane) 152
İnâyet Giray Han (Kırım Hanı) 166
İncirli adası 267
İnebahtı 334, 361
İnebahtı limanı 302
İngiliz 48, 70, 335
İngiliz kraliyet makamı 58
İngiliz sefiri 48, 233

İngiltere 16, 27, 84, 100, 183, 233, 296, 332, 333, 335, 357, 358, 359, 360, 363
İnnocent XI. (Papa) 287
İnönü konağı 168
İpek haracı 25
İpsara 203
İran 22, 24, 25, 28, 37, 38, 78, 93, 94, 105, 106, 108, 112, 116, 123, 141, 153, 158, 163, 164, 167, 170, 171, 175, 176, 178, 353
İran elçisi 25, 94, 115
İran muhafızları 121
İran ordusu 106, 110, 124, 154
İran seferi 25, 166, 167
İran sefiri 25, 94, 183, 222
İran Şahı 23
İranlılar 25, 93, 95, 105, 154, 163, 174
İsâ (Hz.) 168
İsakçı 38, 39, 272, 280, 281, 334
İsakçı konağı 276
İsfahan 123
İskender Çelebi 206
İskender Köprüsü 291
İskenderiye 196
İslâm Giray Han, (Kırım Hanı) 192, 239
İslâm kültürü 153
İslâmiyet 23
İsmail (yer) 103, 128
İsmail Ankaravî, Şeyh (Galata Mevlevîhanesi Postnişî, Mesnevî şârihi) 89
İsmail Efendi, (Azak Müftüsü) 349
İsmail limanı 128
İsmail Paşa (umûm müfettiş) 251
İsmail Paşa, (vezir-i âzam) 314
İsmail Paşa, Çelebi (Karaman Beylerbeyi) 328
İsmail Paşa, Ispanakçı 333
İsmail Paşa, Nişancı 311
İspanya 27, 120, 177, 184, 193, 198, 223, 262, 288, 358, 360
İspanyol kuvvetleri 262
İspel ovası 275
İspirlonga kalesi 269
İstanbul 22, 23, 25, 26, 28, 32, 34, 37, 48, 49, 50, 54, 55, 56, 64, 66, 69, 79, 80, 81, 83, 84, 85, 91, 92, 93, 97, 98, 101, 102, 103, 105, 107, 110, 111, 112, 115, 116, 117, 118, 120, 126, 127, 128, 129, 130, 135, 136, 137, 140, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 161, 162, 163, 165, 166, 167, 168, 169, 174, 175, 176, 177, 181, 184, 185, 187, 188, 189, 191, 192, 198, 201,202, 203, 204, 205, 206, 212, 214, 217, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 227, 231, 232, 233, 235, 238, 239, 240, 242, 243, 244, 246, 251, 254, 255, 257, 265, 267, 277, 280, 283, 286, 301, 302, 303, 304, 309, 310, 311, 312, 314, 315, 316, 322, 323, 324, 325, 328, 333, 336, 337, 341, 346, 359, 365, 366, 368, 369, 369, 371, 372
İstanbul dükkânları 312
İstanbul hükümeti 80
İstanbul muahedesi 366
İstanbul yangını 150, 254, 336
İstanbul zelzelesi 204
İstanbullular 244

İstavroz Bahçesi 149
İstirya 184, 260
İstiska (hydropisie) hastalığı 324
İstolni Belgrad 288, 315
İsveç 120, 156, 164, 193, 248
İsveçliler 193
İştirâ (vergi) 320
İtalya 32, 184, 198, 259, 260, 288
İtalya akınları 195
İtalyan 265
İzmir 84, 233
İzmir konsolosu 84
İzmit 117, 154, 176, 188, 224, 365
İznik 154
İzvornik 319
İzzeddin Keykâvus (Selçuklu hükümdarı) 158

J

Jean Sobieski (Viyana muhasarasında Avrupa kuvvetleri kumandanı) 273, 274, 278, 291, 292

K

Kâbe 59, 60, 127, 128
Kadırgalar 107, 120
Kadızâde 60, 151, 153, 177, 227, 233, 234, 246, 370
Kafkasya 35
Kahire 54
Kahlenberg tepeleri 293
Kahraman Paşa (Kamaniçe muhâfızı) 251
Kâhyâ Bey 220, 230
Kal'a-i Sultaniye 247, 310
Kalabria sâhilleri 184
Kalavun Paşa (Maraş Beylerbeyi) 98, 99
Kalemiye sınıfı 177
Kalender Uğrusu (Subaşı Kethüdası) 69
Kamaniçe 40, 41, 238, 277, 298, 302, 315, 333, 334, 373
Kamaniçe kalesi 272, 314
Kandiye 194, 200, 201, 202, 203, 205, 206, 227, 267, 268, 269, 270, 276, 277
Kandiye cephaneliği 268
Kandiye kalesi 204, 205, 269
Kandiye kuşatması 225, 225, 277
Kandiye muhâfızı 333, 336
Kandiye muhasarası 203, 221, 225, 270
Kandiye müdafaası 267
Kandiye müdâfileri 227, 316
Kanije 262
Kanije kalesi 321
Kantemir Mirza (Kantimur) (Nogay emiri) 30, 31, 42, 44, 45, 103, 128, 166,
Kanûn-ı Osmanî 141
Kanûnî 47, 53, 115, 122, 141, 176, 233, 259, 265, 286, 287, 290, 325, 341, 343
Kanûnî türbesi 341
Kapıağası 182
Kapıkulu askeri 19, 38, 42, 45, 45, 46, 50, 51, 53, 54, 58, 60, 73, 129, 276, 309, 367
Kapıkulu Ocakları 93, 236
Kapıkulu süvarisi 330
Kara Ali, Ağa 64, 65
Kara Ali, Cellâd 212
Kara Çavuş (Ocak ağası) 212, 220, 224, 230, 231
Kara Murad (Ocak ağası) 220,
Karabağ 106

Karabaş Efendi (Hâce-i Sultânî, Ömer Efendi'nin kardeşi, Mekke kadısı) 52
Karaçelebi-zâde Abdülazîz Efendi (Şeyhülislam) 38, 154, 160, 210, 211, 214, 218, 221, 222, 226, 229, 238, 243
Karadeniz 39, 47, 77, 78, 98, 103, 107, 128, 187, 215, 352, 353, 359
Karaharman 107
Karaharman Zaferi 107
Karahaydaroğlu 223
Karahisar 130, 169
Karakollukçular 49, 125
Karaman 42, 108, 148, 276,
Karaman Beylerbeyi 44, 105, 117, 328
Karanlıkkapı (Bağdad) 170, 171, 173
Karasu Köprüsü 100
Karçukay Han (Tebriz kumandanı) 24
Karesi 100
Karlofça 329, 360, 369
Karlofça Muâhedesi 357, 360, 362, 363, 364, 365, 366, 369
Karpos (Sırp sergerdesi) 320
Kars kalesi 176
Kaschau kalesi 286
Kasım (Sultan) 137
Kasım Ağa (Mimar) 241, 244
Kasım Han (Musul kumandanı) 97
Kasım, Burun (İran elçisi) 25
Kasım, Şehzade (I. Ahmed'in oğlu) 74
Kasr-ı İftariye 216
Kasr-ı Şîrîn 124, 175, 176
Katırcıoğlu (Beyşehir sancak beyi) 224, 225
Kâtip Çelebi 18, 51, 53, 54, 61, 100, 124, 126, 151, 154, 156, 159, 179, 183, 191, 208, 222
Katolik 26, 27, 194, 270, 282, 283, 284, 285, 365
Katolik zulmü 365
Katoliklik 26
Kavala 268
Kaya Sultan (IV. Murad'ın kızı) 187
Kayseri 99, 100, 117, 168, 188, 328
Kayseri Sancak Beyleri 328
Kayserili Şeyh 100, 117
Kazak 39, 40, 41, 44, 102, 103
Kazak birliği 271
Kazak çeteleri 103
Kazak filosu 120
Kazak Hatmanı 252, 270, 273, 274, 278, 279
Kazak kalpağı 31
Kazak müfrezesi 45
Kazak şaykaları 103, 107, 124, 128
Kazak taarruzları 140
Kazak tasallutları 113, 156
Kazaklar 29, 30, 34, 35, 47, 78, 83, 103, 166, 183, 186, 187, 192, 215, 237, 270, 271, 275, 276, 353
Kazan 32, 192, 215
Kazaskerler 75, 87, 104, 235, 305, 320
Kazdağı 100
Kâzımiye 170
Kazova 98
Kazvin 123, 124
Kefe 101, 102, 317, 349
Kefe Valisi 113

Kel Pîrî (zorba) 309
Kemâleddin Efendi, (Rumeli Kazaskeri) 33, 38
Kemâleddin Efendi, Taşköprülüzâde (*Mevzûâtü'l-Ulûm* mütercimi) 89
Kemyanoş 256
Kenan Paşa 128, 226, 229, 243, 251
Kerbelâ 81, 94, 106, 110, 122, 298
Kerç Boğazı 353
Kerkük 93, 105, 106, 114, 121
Kıbrıs 91, 155, 187, 194
Kıbrıs vergisi 187
Kılburnu 28
Kılıç Burnu (Hanya) 195
Kınalıoğlu (Aydın'da âsi) 130
Kırım hanedanı 22
Kırım hanı 24, 30, 39, 42, 45, 85, 113, 157, 166, 187, 192, 215, 238, 239, 252, 272, 273, 276, 279, 280, 281, 290, 291, 292, 293, 294, 298, 315, 317, 337, 348, 349, 369
Kırım hanlığı 32, 47, 119, 259, 271, 366
Kırım kuvvetleri 41, 291, 317, 330, 331, 334, 337, 339
Kırım meselesi 101, 103, 140
Kırım süvarileri 30, 238, 248, 276, 291, 293, 331, 351
Kırım şehzadesi 22
Kırım Tatarları 35, 126, 166
Kırımlılar 351
Kızılbaş 94, 95, 96, 97
Kızlarağası 19, 29, 50, 51, 63, 67, 194
Kiev 302
Kiklad adaları 353
Kili 128
Kilidülbahir 256
Kilis 328
Kisamo kalesi 200
Klausenburg 252
Koçanya 167
Koçhisar Ovası 126
Koçi Bey 53, 177, 179
Koğacı Dede Türbesi (Sultanselim) 191
Komanova Kralı 321
Komorn 288
Komorn kalesi 288, 299
Konya 99, 114, 130, 136, 158, 167, 169, 179
Kosova 321
Koyun adaları 344, 345, 346
Koyun akçeleri 76
Köprü Kapısı (Bağdad) 170
Köprülü 234, 239, 240, 241, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 251, 253, 255, 256, 257, 259, 276, 304, 306, 310, 311, 320, 326, 342, 368
Kör Ali (Eskişehir'de âsî) 130
Kör Hüseyin Paşa 279
Kör Ovası 158
Körbey 251
Köse Şâbân (İskilip'te âsî) 130
Kösem Mâhpeyker Sultan 17, 90, 206, 217
Köstence 107
Köstendil 170, 196
Krakov 248
Kubbealtı vezirleri 112
Kul Kethudâsı 224
Kuloğlu (Yeniçerilerden) 82
Kumbara imâlâthânesi 267
Kumburnu kalesi 247
Kumru (Sipâhi zorbası) 148
Kur'an-ı Kerim 46, 142

Kurşunlu Han (Darphane) 130
Kurt Paşa 247
Kusûf hadisesi 37
Kuşkunkıran mevki 154
Kuşlar Kalesi 94
Kuyruklu Yıldız 23
Kuyucu Murad Paşa türbesi 157
Küçük Çekmece 34, 155
Kürd beyleri 121, 164
Kürdistan 122, 161

L
La Haye 266
Ladislas (Sigismond'un oğlu) 40
Ladjin kalesi 275
Ladjin ordugâhı 275, 276
Lârende sipâhileri 130
Leh (Zaporoy) Kazakları 34, 35
Leh hanedanı 279
Leh hükümeti 288
Leh kuvvetleri 31, 46
Leh müstahkem mevkileri 42
Leh ordusu 32, 40, 315, 334
Lehistan 29, 30, 32, 34, 35, 36, 40, 44, 46, 47, 78, 83, 84, 113, 120, 156, 157, 183, 223, 239, 270, 271, 273, 274, 275, 276, 278, 279, 286, 295, 296, 298, 302, 314, 315, 317, 334, 335, 360, 361
Lehistan cephesi 32, 298, 302, 315, 317, 334
Lehistan Diyet Meclisi 274
Lehistan heyeti 83
Lehistan hükümeti 361
Lehistan Kazakları 78, 83
Lehistan Kralı 35, 40, 47, 239, 275, 279
Lehliler 103, 156, 271, 272, 274, 275, 276, 373
Lemberg 273, 276, 315, 334
Leopold 260, 284, 288, 290, 358
Limni 243, 246, 247
Lippa Fethi 347
Lippa Kalesi 347
Logoş Kalesi 248
Loristan 124
Lorraine Dukası 292
Louis XIV. (Fransa kralı) 266, 282, 285, 332, 359
Lugoş 348
Lugoş Kalesi 348
Lugoş Zaferi 347, 372

M
Macar arazisi 338
Macar asilleri 284
Macar Kralı 26
Macar Krallığı 164, 165, 284
Macar, -lar 33, 35, 40, 164, 165, 256, 283, 284, 285, 286, 314, 319, 338, 361, 364, 365
Macaristan 284, 294, 296, 299, 302, 304, 313, 314, 322, 328, 330, 331, 339, 340, 353, 359, 361, 364
Machiavel (*Hükümdar* adlı eserin müellifi) 179
Madame de Gomez 37
Madrit 223
Mağrav Han (Gürcü prensi) 106, 115
Mağrib 282, 283
Mağrib Ocakları 282
Mağşûş akçe 241, 242
Mahmud Han (İran Sefiri) 222
Mahmud Paşa 354
Mahmudoğlu (Sipâhi zorbası) 138

Makam-ı Hilâfet 183, 370
Makam-ı Meşîhat 215
Maliye 75, 185
Malkara 83, 222
Malta 178, 194, 195, 202, 206, 267, 295, 311, 333, 334, 340, 344, 345, 360
Malta donanmaları 267
Malta şövalyeleri 194
Maltepe ordugâhı 154
Manastır adası 128
Manfredonya 32
Manisa 101, 149
Mansûrî Nogayları 166
Maraş 85, 93, 117, 276
Maraş Beylerbeyi 79, 98, 115
Maraş Valisi 108, 114
Mardin 97, 126
Maroş, -Nehri, -Suyu 332, 347, 361
Marquis de Nointel (Fransız sefiri) 285
Mathias (Avusturya imparatoru)
Mavrokordato Efendi, İskerletzâde 360
Maximilian (Bavyera Elektörü) 316
Medâyin 122
Medîne 104, 232
Mehmed Ağa, (Azep Ağası) 92, 96
Mehmed Ağa, (Haseki) 69
Mehmed Ağa, (Sadaret Kethudası) 101
Mehmed Ağa, (Silâhdar) 255, 265
Mehmed Ağa, Fındıklılı (Silahdar) 373
Mehmed Ağa, Mihalıçlı Sarı (Yeniçeri Kethudâsı) 99
Mehmed Efendi, (Bostanzâde) 60, 91
Mehmed Efendi, (Hatib) 96
Mehmed Efendi, (Yeniçeri Kâtibi) 117, 121
Mehmed Efendi, Debbağzâde (Şeyhülislam) 191, 314
Mehmed Efendi, Kadızâde 233
Mehmed Efendi, Müneccim 128
Mehmed Efendi, Râmi (Reîsülküttâb) 360
Mehmed Efendi, Seyyid (Nakîbü'l-Eşrâf) 128
Mehmed Efendi, Vânî (II. Mustafa'nın hocası) 370
Mehmed Giray Han (Kırım Hanı) 22, 85, 101, 102, 187, 192, 252
Mehmed Halîfe (*Târih-i Gılmânî*'nin müellifi) 139, 220, 224
Mehmed III. 308, 313
Mehmed IV. 150, 217, 223, 303
Mehmed Kethüdâ 99
Mehmed Paşa (Kapdân-ı Deryâ) 203, 238, 239, 243
Mehmed Paşa (Sadrazam) 200
Mehmed Paşa, (Adana Beylerbeyi) 328
Mehmed Paşa, (Bosna beylerbeyi, Özü Kumandanı) 144, 462, 113, 354
Mehmed Paşa, (Diyarbakır Valisi) 290
Mehmed Paşa, (Kaatil) 224
Mehmed Paşa, (Kefe Beylerbeyi) 101
Mehmed Paşa, (Sadrazam) 146, 148, 154, 347, 351, 355, 370

Mehmed Paşa, (Serdâr-ı Ekrem) 159, 162, 187
Mehmed Paşa, Abaza 79, 92, 98, 117, 118, 156, 157
Mehmed Paşa, Boynueğri (Sadrazam) 235, 242
Mehmed Paşa, Cağalazade 85
Mehmed Paşa, Çerkes 98, 105
Mehmed Paşa, Debbağ (Bosna Beylerbeyi) 41, 357
Mehmed Paşa, Fındık (Kandiye muhâfızı) 333, 334
Mehmed Paşa, Gürcü 78, 82, 83, 88, 91, 98, 105, 108, 112, 130, 234, 235, 305
Mehmed Paşa, Hâfız 79
Mehmed Paşa, Kara (Haleb Beylerbeyi) 265, 281, 293, 296
Mehmed Paşa, Karakaş (Budin valisi) 23, 33, 44
Mehmed Paşa, Köprülü 244, 255, 306, 368
Mehmed Paşa, Küçük (Yanova Sancak beyi) 256, 290
Mehmed Paşa, Öküz (Sadaret Kaymakamı) 25, 28
Mehmed Paşa, Pîr (Sivas Beylerbeyi) 37
Mehmed Paşa, Satırcı 75
Mehmed Paşa, Sofu (Sadaret Kaymakamı) 17, 24, 209, 211, 221, 222
Mehmed Paşa, Sultanzade (Şam Valisi) 191, 198
Mehmed Paşa, Tabanıyassı (Sadrazam) 140, 154, 165, 166
Mehmed Paşa, Tayyar 93, 98, 99, 100, 108, 129, 166, 169, 172
Mehmed Paşa, Tiryaki, Sarmısak (Niğbolu Beyi) 30
Mehmed Paşa, Topal, (Kapdân-ı Deryâ) 247
Mehmed, Köse (Yeniçeri Ağası) 138
Mehmed, Küçük (Zorba) 256, 309
Mehmed, Okçuzâde 89
Mehmed, Rum, (Sipâhî) 130, 138
Mehmed, Sivâsî 60, 177
Mehmed, Şehzade (I. Ahmed'in oğlu) 186, 209
Mehmed, Şehzade (IV. Murad'ın oğlu) 33
Mehterhâne-i hümâyûn 330, 348
Mekke 29, 52, 104, 127, 232, 318, 367
Mekke Kadılığı 52
Mekke-i Mükerreme 127, 318, 367
Mendeli 175
Menteşe Sancakbeyi 328
Mercan çarşıları 368
Merzifonlu 277, 295
Mesnevî 89
Mes'ûd Efendi (Şeyhülislam) 243, 244
Mes'ûd Efendi, Hocazâde 234
Meşaleler 139, 154
Meşâyih 117, 152, 229
Meşhed-i Ali 122
Meşîhat 24, 57, 60, 91, 134, 191, 215, 226, 347
Meteorit 23
Mevlâna Dergâhı 158
Mevlevîhâne 167
Mevzuâtü'l-Ulûm, (Taşköprülü Ahmed Efendi) 33, 89
Meydan Ağaları 242

Mısır 50, 51, 54, 91, 98, 107, 170, 172, 177, 194, 221, 227, 234, 251
Mısır altınları 367
Mısır Çarşısı, -Yangını 323
Mısır gemileri 238
Mısır Valisi 75, 86
Midilli 349
Mihail Feodoroviç, (Rus Çarı) 166
Mihalıç 217
Mihalıç hassı 336
Mihribân 122, 123, 164
Mihribân kalesi 122
Mihribân zaferi 122
Mîrî İskender Çelebi Bahçesi (Florya) 206
Mocenigo, Kör Kaptan 247, 333, 334
Moğollar 57
Mohaç 302, 328, 330, 338
Moldavya Voyvodası 42
Molla Ali, Habeşî (Rumeli Kazaskeri) 38
Montecocculi, Mareşal 256, 260, 262, 264
Mora 101, 215, 296, 298, 299, 314, 334, 353, 358, 361, 365
Mora cephesi 299
Morosini (Kandiye Müdâfii) 268, 269, 298, 316, 317
Moses Szkely 164
Moskof 366
Moskof elçisi 101
Moskova 192, 215, 238, 352
Moskova Grandükleri 32
Muâviye, (Emevî Halîfesi) 194
Mukaddes İttifak 287, 295, 298, 299, 316, 335, 345, 350, 353, 357, 360, 367
Murad Ağa 196, 207, 221
Murad Ağa, (Trablusşam Beylerbeyi) 161
Murad Giray Han (Kırım Hanı) 281, 290, 291, 292, 293
Murad II. 316
Murad III. 53
Murad IV. 74, 89, 90, 104, 113, 128, 137, 138, 140, 142, 154, 155, 163, 206
Murad Paşa 110, 111, 224, 226, 227, 238
Murad Paşa, (Kapdân-ı Deryâ) 238, 240
Murad Paşa, (Kuyucu) 157
Murad Paşa, (Ocak ağası) 221
Murad Şehzade 17, 81, 86, 88
Murtezâ Paşa 48, 98, 100, 128, 135, 136, 154, 157, 163, 168, 251, 349
Mûsâ Çelebi, (Musâhip) 131, 137, 138
Mûsâ Paşa, (Budin Beylerbeyi) 168
Mûsâ Paşa, Kara 202
Mûsâ, (Tabîb) 38
Mushaf-ı Şerîf 98, 142, 213
Mûsıkî 177, 227, 341, 343
Muslihüddin (Ocak ağası) 212
Muslihüddin Ağa, (Sekbanbaşı) 158
Muslihüddin Ağa, Kara 209
Mustafa Ağa, Hacı (Kızlarağası) 19, 29
Mustafa Ağa, Kara Çavuş
Mustafa Çelebi, Kâhyâ Bey (Ocak ağası) 220
Mustafa Efendi (Meşihat Kâhyası) 60
Mustafa Efendi, Bolulu (Şeyhülislam) 251

Mustafa I. 17, 18, 73, 76, 87, 176
Mustafa II. 343, 346, 353, 367, 368, 370
Mustafa III. 55
Mustafa Paşa Câmii 197
Mustafa Paşa Çarşısı 150
Mustafa Paşa Köprüsü 371
Mustafa Paşa, (Haleb Beylerbeyi) 108
Mustafa Paşa, (Kapdân-ı Deryâ) 168
Mustafa Paşa, (Silahdar) 184, 187
Mustafa Paşa, Bozoklu (Özü Muhafızı) 315, 336, 337, 338
Mustafa Paşa, Canpulatzâde 128
Mustafa Paşa, Daltaban 357, 368, 369
Mustafa Paşa, Defterdâr 127, 137
Mustafa Paşa, Fındık (Bosna Beylerbeyi) 298, 321
Mustafa Paşa, İbşir (Haleb Valisi) 239
Mustafa Paşa, Kafadar 102
Mustafa Paşa, Kaplan (Haleb Valisi) 259, 260, 261, 273, 275
Mustafa Paşa, Kara (Merzifonlu) 91, 172, 184, 186, 190, 191, 277, 278, 280, 286, 292, 294, 295, 307
Mustafa Paşa, Lefkeli (Sadrazam) 77
Mustafa Paşa, Parmaksız (Trablusşam Beylerbeyi) 122
Mustafa Paşa, Softa (Başdefterdâr) 131
Mustafa Paşa, Zurnazen (Sadâret Kaymakamı) 241, 304
Musul 93, 97, 106, 121, 126, 164, 167, 169, 170, 175
Musul Kalesi 126
Mühr-i Hümâyûn 44, 83, 105, 114, 131, 172, 189, 221, 226, 236, 239, 241, 246, 256, 303, 309, 336, 357
Müneccim, -başı 18, 128
Münşeât, Azmîzâde Hâletî 128
Müntehabât-ı Tevârîh (Nasûh Paşazâde Hüseyin Paşa'nın oğlunun yazdığı eser) 189

N
Nâdirî 89
Nahşâ Adası 227
Naîmâ 18, 37, 51, 52, 54, 56, 57, 61, 65, 66, 70, 72, 75, 76, 77, 91, 92, 93, 96, 97, 99, 102, 106, 108, 115, 118, 120, 121, 125, 129, 130, 132, 134, 139, 148, 150, 151, 152, 159, 160, 165, 183, 191, 203, 205, 206, 211, 217, 221, 222, 228, 232, 234, 239, 241, 246, 249, 255
Nakîbü'l-Eşraf 60, 62, 86, 128, 327
Nalkıran 350
Nallı Mescid 190
Narenta suyu 339
Narh usûlü 185
Nârin Kule (Bağdad Kalesinin iç kısmı) 173
Nasîhat-nâme 184
Nasuh Ağa, (Sekbanbaşı) 60, 61
Nasûh Paşa, (Budin Beylerbeyi) 165, 188, 190, 215
Nasuh Paşa-zade gailesi 188, 190, 215

Navagiero (Venedik kumandanı) 197
Navarin 195, 299
Naxos Dukalığı 29
Necef 94, 110
Nef'î (Şair) 48, 89, 127, 157, 177, 179
Nefîr-i âm (Vergi) 319, 320, 321, 342
Nemçe çasarı 260, 284
Nemçe elçisi 259
Nemçe kumandanı 338
Nemçe kuvvetleri 329, 330
Nemçe ordusu 329, 331, 337
Nemçe seferi 259
Nemçe,-ler, 259, 262, 266, 282, 284, 285, 301, 322, 330, 333, 337, 338, 350, 353, 357, 358
Nergisî (Şair) 89
Neşâtî (Şair) 34
Neuhausel (=Uyvar) 260, 264
Nev'î (Hüseyin İbn-i Sefer) 51, 71, 76, 89
Nev'îzâde Atâî 89
Niğbolu 30, 348
Niğde 85, 99, 167
Nijerya 104
Nikefor Fokas (Bizans imparatoru) 194
Nîmrah 122
Niş 319, 321
Nişancı Abdî (Müverrih) 255, 305
Nişancı Ahmed Paşa 60
Nişancı İsmail Paşa 311
Nişancı-zade 89
Nizâmî sınıfı 177
Nogay Paşa (Haleb Beylerbeyi) 122, 123
Nogay Paşa (Maraş Valisi) 108
Nogay süvarileri 32
Nogay, -lar 30, 31, 42, 44, 45, 103, 108, 122, 123, 166
Novigrad 201, 261
Novigrad Kalesi 261
Novoberda 321
Nüfûs Tahrîri 163, 186

O

Ocak Ağaları 38, 67, 68, 146, 147, 207, 209, 210, 212, 217, 220, 221, 223, 224, 230, 232, 234, 239, 241, 242, 310, 311
Ocaklılar 81, 150, 230
Oğuz Han 79, 373
Ohri 196
Olimpos Dağı 305
Orange hânedanı 335
Ordu-yı Hümâyûn 39, 120, 123, 145, 161, 170, 176, 259, 260, 262, 272, 275, 276, 281, 288, 290, 328, 329, 337, 338, 339, 347, 350, 351, 354, 356, 360
Orta Asya 15, 112
Orta Cami 63, 65, 67, 81, 82, 208, 209, 231
Ortodoks 194, 246
Oruç Ovası 79
Osman Ağa, Alemdar 110
Osman Efendi, (Tokat Defterdarı) 105
Osman Efendi, Seyyid (Ulemâdan) 226, 313
Osman Genç (I. Ahmed'in oğlu) 20, 22, 24, 33, 49, 50, 54, 56, 66, 68, 73, 79, 122, 125, 130, 138, 139, 151, 208, 213
Osman II. 19, 20, 22, 29, 55, 64, 66, 157, 226

Osman Paşa, Çiftelerli (Anadolu Beylerbeyi) 188
Osman Paşa, Yeğen (Sadrazam) 303, 314, 315, 317
Osman Paşa-zâde Ahmed Paşa 297
Osman Vak'ası 132
Osman, Cadı (Sipâhî zorbası) 148
Osmanlı Donanması 128, 199, 228, 300, 344, 345, 358
Osmanlı Ordusu 23, 25, 30, 33, 41, 44, 52, 97, 98, 106, 111, 122, 123, 124, 126, 154, 161, 167, 197, 248, 259, 267, 270, 280, 287, 290, 330, 340, 347, 348, 350, 351, 355
Osmanlı sıhhiye teşkîlâtı 160
Otağ-ı Hümâyûn 36, 158, 168, 170, 173, 351
Otuz Sene Harpleri 193
Oyluk 329

Ö

Ömer Ağa, Samsoncu 231
Ömer Efendi, Amasyalı (II. Osman'ın hocası) 24, 29, 41, 49, 50, 52, 59, 60, 64
Ömer Nuri (Bağdad Kadısı) 96
Ömer Paşa (Batum Beylerbeyi) 106, 319
Ösek 259, 262, 288, 302, 322, 331, 357
Özbek Hükümdarı 112, 318
Özbekler 112, 177
Özü Kalesi 28, 113, 187
Özü, (Dinyeper) 35, 276

P

Palankalar 47, 261, 273, 276, 351
Pançova 347, 350, 354
Papa 15, 267, 275
Papa Donanması 333
Papa XI. İnnocent 287
Papalık 198, 202, 206, 288, 295, 340, 344, 345, 360
Parmakkapı 191
Partenios III. (Rum Patriki) 246
Pasin 162
Patrik 84, 246
Payas 120
Peçevî 41, 42, 51, 54, 65, 79, 89, 93, 105, 118
Pertev Paşa'nın kızı 56
Petervaradin 339, 350, 354
Petro 273, 349, 352, 353, 358, 365
Peygamber 21, 23, 37, 48, 49, 50, 109, 110, 121, 134, 142, 146, 147, 212, 231, 233, 235, 275, 287, 294, 305, 312, 325, 344, 349
Piyâle Paşa (Kapdân-ı Derya)
Podolya 273, 275, 276, 278, 315, 361
Polonya 248
Preveze 298
Priştine 320
Prizren 320, 321
Protestanlar 26, 27, 284, 285
Prut 30

R

Raab (Yanıkkale) 262, 263, 264, 276, 286, 328, 331
Raab suyu 262, 263, 328, 331
Racine (*Bajazet* adlı piyesin yazarı) 162

Radul Scherban (Eflâk Voyvodası) 39, 46
Râfızîler 96, 97
Rakka Eyaleti 94
Rakoçi (Erdel Prensi) 164, 165, 193, 248, 252, 257
Râmi Mehmed Efendi (Reîsülküttâb) 360
Râmi Paşa (Sadrazam) 370
Râmi semti 369
Râşid (Müverrih) 255, 277, 280, 315, 332, 354, 355, 356, 358, 366
Ravza-i Resûlullah 194
Ravzatü'l-Ebrâr (Abdülazîz Efendi) 160, 214
Receb Ağa 207
Recep Paşa, (Damad) 78
Recep Paşa, Arap (Macar Serdarı) 319
Recep Paşa, Topal (Kapdân-ı Derya) 83, 98, 101, 102, 107, 120, 128, 129, 132, 133, 134, 137, 138, 140, 155, 303
Regensburg 184
Remâhiye 122
Resmo Katedrali 201
Revan Kalesi 160
Revan Seferi 170, 177
Rıdvan, Gürcü (Sipahi Zorbası) 148
Rodos 85, 101, 192, 194, 206, 221, 332
Roma 15, 23, 120, 178, 194, 272, 280, 362
Romalı imparatorlar 272
Rostov şehri 187
Rûhullah Efendi (Bursa kadısı) 244
Rum 90, 120, 130, 138, 196, 246, 270, 365
Rum Mehmed (Konya'da âsi) 130, 138
Rumeli 35, 87, 114, 144, 149, 186, 189, 255, 276, 310, 314, 320, 321, 331, 347
Rumeli askerleri 178, 195, 205
Rumeli beylerbeyleri 45, 108, 117, 124, 162, 170, 174, 196, 200, 273
Rumeli kazaskeri 33, 38, 70, 335
Rumeli sipahileri 31, 338
Rumeli valileri 195
Rumlar 120, 157, 340
Rus 35, 156, 187, 215, 252, 279, 279, 318, 353, 358, 369
Rus birlikleri 272
Rus cephesi 186, 302, 317
Rus çarı 166, 167, 187
Rus elçileri 84, 281
Rus kuvvetleri 276, 317, 348, 351
Rus murahhasları 361
Rus ordusu 252, 280, 281, 317, 349, 350, 352
Rus sefaret heyeti 84
Rus sefîri 281
Rus sulhü 278, 365
Ruslar 35, 36, 183, 192, 252, 281, 349, 349, 352, 353, 366, 369
Rusya 15, 16, 32, 35, 47, 112, 120, 156, 186, 187, 192, 193, 215, 223, 238, 239, 252, 274, 278, 279, 280, 281, 286, 295, 296, 299, 302, 314, 358, 360, 361, 363, 365

S

Saâdet Giray (Kırım Hanı) 331
Sâdât 229, 373
Sâdeddin Efendi, Hoca 191
Safed 150

Safevî kumandanları 170, 173
Safevî kuvvetleri 106, 123, 124, 173, 176
Safevî ordusu 154, 162, 174
Safevî zulmü 97
Safevî, -ler 24, 25, 95, 97, 105, 106, 108, 110, 111, 114, 115, 121, 122, 123, 124, 126, 154, 162, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176
Safî Şah (İran hükümdarı) 116, 126, 164, 175
Sâfî Şeyh 110
Sagredo 179
Saint Etien Katedrali 286
Saint-Gotthard 263, 264, 355
Saka Mehmed (Sipahi zorbası)
Sakarya 168
Sakız 202, 221, 227, 232, 282, 283, 285, 340, 341, 342, 344, 345, 346
Sakız Kalesi 340
Sakız Limanı 346
Saksonya 27, 262, 291, 350
Salankamen 329, 331
Sâlih Paşa, (Başdefterdâr) 198, 202
Sâlih Paşa, (Bosna valisi) 165
Sâliha Dilâşûb Sultan 186
Sâmi Yusuf Efendi (IV. Murad'ın hocası) 178
Samsoncu Sarı Kâtip 230
Samsoncubaşı İbrahim Ağa 196
Samsun 117
San Francesco kilisesi, Yusuf Paşa Câmii (Hanya) 197
San Lucia (Nazarta) tepesi (Kandiye) 203
San Nicola Mâbedi, Hünkâr Câmii (Hanya) 197
San Sara Kilisesi, Mustafa Paşa Câmii (Hanya) 197
Sancağ-ı Şerîf 159, 231, 280, 293, 303, 311, 312, 319, 323, 326, 371
Saraçhane 312, 368
Saray ağaları 211, 232, 234, 237, 241, 242
Saray kapısı
Sarı Abdullah Efendi (*Düstûrü'l-İnşa*'nın müellifi) 89
Sarı Süleyman Paşa 298, 299
Sarıgüzel 151
Sarıyer 103
Saruhan 100, 328
Saruhan Sancak beyleri 328
Sava Nehri 322
Savoie 355
Sebeb-i Halâs-ı Mustafa Han, Hüseyin İbn-i Sefer 51
Seddülbahir 204, 256, 314
Seddülislâm Kalesi 252
Sefer ulûfesi 38
Selânik 195, 196, 268, 305, 367, 369
Selîm Giray (Kırım Hanı) 279, 298, 315, 317, 318, 321, 331, 337, 339, 348, 369
Selîm II. 32, 195
Semendire 316, 322
Semendirek 243
Serav Ovası 24,
Seydî Ahmed Paşa 245, 246, 252, 253, 255
Seydişehir sipahileri 130
Seyid Abdülmenan (Özbek elçisi) 222
Seyidgâzi 168
Sıdkı Çelebi (Tezkereci) 64
Sırça Saray 166

Sigismond III. (Lehistan kralı) 40
Sikke 58, 85, 91, 112, 184, 240, 309, 321, 331, 364, 367
Silâhdar (Müellif) 274, 277, 280, 292, 295, 299, 301, 311, 312, 314, 319, 327, 342
Silâhdar Târîhi 325
Silivri 304, 322, 368, 372
Sin Kalesi 298
Sinan Paşa (Budin valisi) 253
Sinan Paşa 29, 141, 145
Sinan Paşa Köşkü 145, 147
Sipâhi ağaları 68, 87
Sipâhi zorbaları 130, 131, 138, 141, 148
Sipâhi, -ler 31, 49, 51, 53, 58, 59, 60, 63, 64, 66, 68, 69, 73, 76, 77, 81, 85, 86, 87, 97, 98, 99, 100, 107, 110, 112, 127, 130, 131, 133, 137, 138, 141, 143, 144, 146, 147, 148, 150, 195, 212, 218, 219, 220, 224, 225, 231, 237, 239, 240, 246, 338, 348, 367, 368
Sivas 93, 98, 99, 100, 117, 163, 167, 188, 218, 276
Sivas beylerbeyi 37, 42, 85, 123, 188
Sivas valileri 93, 108, 170, 203
Sivâsî Efendi, Şeyh (Galata Mevlevîhanesi Postnişini) 177
Siyavuş Paşa 230, 234, 241, 242, 297, 299, 303, 304, 309, 310, 311, 325
Sizebolu limanı 128
Slav, -lar 35, 187, 249, 286
Slovakya 33, 260
Sobieski Jean (Kumandan) 273, 274, 275, 278, 291, 292, 294, 298
Sofî Kulı Han 95
Sofya 316, 319, 320, 328, 347, 350, 354, 360
Solak Hüseyin Tağî (*İbretnâme*'nin müellifi) 51
Solakzâde 41, 151, 152, 156, 213
Stanislas Zolkiewski (Leh başkumandanı) 30
Stephan Thomza (Leh düşmanı) 39
Suda Kale 225
Suda Limanı 196
Sultan Ahmed 17, 19, 20, 22, 23, 60, 74, 76, 90, 137, 153, 324, 327, 371, 372
Sultan Ahmed Câmii (Sultanahmet Camii) 70, 75, 76, 78, 153, 217, 220
Sultan Mehmed 210, 217, 223, 268, 281, 303, 304, 305, 308, 311
Sultan Mehmed Câmii 139
Sultanahmet 58, 60, 61, 74, 75, 239, 242
Sultanahmet kışlaları 58
Sultanahmet meydanı 144
Sultanahmet vak'ası 220, 222, 224
Sumatra adaları 79
Suriye 49, 54, 150, 194, 195, 342
Süleyman Ağa (Dârüssaâde ağası) 33, 41, 51, 60
Süleyman II. 308, 324, 327, 341
Süleyman Paşa, (Serdar-ı Ekrem) 302
Süleyman Paşa, Hadım 172
Süleyman Paşa, Salâhor 324
Süleyman Paşa, Sarı (Leh Serdarı) 298

Süleyman, Şehzade (IV. Murad'ın oğlu) 162
Süleymaniye 66
Sünbül Ağa Vak'ası 194
Sürre 104
Sürsat 320, 338

Ş

Şaban Ağa, (Cezayir yeniçeri ağası) 266
Şâbân Ağa, İmrahor 156
Şâhin Giray 22, 85, 101, 102, 103, 119
Şam 42, 44, 50, 51, 54, 59, 125, 149, 150, 164, 191, 240, 251, 276, 278, 288
Şayka 35, 39, 78, 103, 107, 128, 328
Şebenek (Sebeniko) kalesi 201
Şebinkarahisar 98
Şehriban 94
Şehrizor 122, 126
Şehzadebaşı 336
Şemâmik menzili 121
Şeyhülislam 17, 20, 21, 24, 33, 38, 49, 50, 56, 59, 60, 63, 70, 75, 81, 86, 91, 104, 131, 134, 138, 152, 155, 156, 162, 166, 167, 168, 175, 177, 191, 205, 208, 209, 210, 212, 213, 225, 226, 229, 230, 233, 243, 244, 245, 251, 310, 314, 320, 327, 347, 368, 369, 370, 371, 373
Şeyhzâde Efendi (Fetvâ Emîni) 118
Şiîler 93, 94, 96, 175
Şirvan 106
Şukka (vergi) 359

T

Tabîb Mûsâ (Anadolu Kazaskeri) 38,
Tâcü't-Tevârîh 191
Tahmasb Kulı Han 115, 161
Târîh-i Gılmânî, Mehmed Halîfe 139
Târîh-i Râşid 293
Târîh-i Taberî 239
Tarsus 328
Tasavvuf erbabı 153, 234, 370
Tatar akınları 192, 358
Tatar askeri 126, 292, 317
Tatar aşiret 366
Tatar çapulcuları 31
Tatar Hanı 24, 42, 183, 192, 248, 339, 361
Tatar kuvvetleri 126, 127, 238, 294, 302, 315, 329, 337, 353
Tatar stepleri 252
Tatar süvarileri 44, 361
Tatar süvarisi 260, 360
Tatar, -lar 31, 32, 35, 47, 102, 103, 113, 126, 156, 166, 274, 276, 281, 292, 297, 317, 322, 338, 358, 366, 369
Tatar-ı sabâreftâr 276, 317
Tatarpazarı 320
Tavâşî tâifesi 83
Tebrîz 24, 122, 162
Teke Sancak Beyi 328
Tekeli Paşa 201
Temeşvar 165, 187, 324, 332, 338, 347, 350, 351, 356, 357, 367
Temeşvar kalesi 347
Temeşvar muhâfızı 332
Tenos adası 238
Tercan 162
Tergoviş 252
Tersane zindanları 64

Thévenot (seyyah) 53
Thomas Roe (İngiliz elçisi) 70
Tımış 354
Tımış nehri (suyu) 347, 348, 350
Timar 20, 134, 149, 160, 180, 228
Tisa Nehri 355
Titel 348
Toaf (Alman kumandanı) 351
Tod 55
Tokat 105, 115, 117, 129, 135, 167
Tokat Kışlağı 115
Tophane 117, 196, 236
Topkapı 63, 69, 216, 218, 371
Topkapı Sarayı 57, 69, 137, 179, 210, 371
Topkapı Surları 189, 206
Toskana (Floransa) 295, 344, 345, 360
Tökeli İmre (Macar Kralı) 283, 284, 286, 322, 365
Trabeçkay 252
Trablus beylerbeyleri 171
Trablus ocakları 282
Trablusgarb 195, 238, 353
Trablusşam 79
Trablusşam beylerbeyleri 122, 161, 169
Trabzon Valisi 338
Transilvanya 248, 257
Trayan (Rum imparatoru) 178
Tûğî 89
Tuğrakeşlik 188
Tuna 272, 291, 292, 302, 315, 316, 321, 322, 328, 329, 338, 347, 348, 350, 354, 356, 357, 361
Tuna donanması 329, 330, 339, 350, 354, 359
Tunus 28, 104, 195, 238, 282, 353
Turan ülkeleri 35
Turhan Hadîce Sultan, Haseki (Şehzade Mehmed'in annesi) 186, 244
Turhanlılar 230
Turla (Dinyester) nehri 30, 31, 40, 44, 275, 275, 276
Turlulu Limanı 195
Turnacıbaşı 68
Tutrakan 337
Türk kuvvetleri 184, 263, 279, 334, 346
Türk milleti 23, 172
Türk murahhası 360
Türk ordusu 171, 219, 261, 269, 279, 291, 339, 350, 351, 355, 356
Türk topçuları 268, 330
Türk ve İslâm dünyası 22, 318
Türk ve İslâm nüfûsu 326
Türkiye 47, 55, 164, 176, 193, 248, 273, 278, 282, 285, 286, 335, 343, 358, 361, 365, 366
Türkmen aşîretleri 162, 321

U

Ukeyle (II. Osman'ın karısı, Es'ad Efendi'nin kızı) 56
Ukrayna 40, 46, 252, 270, 273, 274, 275, 278, 361
Ukrayna Kazakları 353
Ukrayna Kazakları Hatmanı 270, 278
Ulahlar 35
Ulemâ 19, 20, 21, 24, 37, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 70, 86, 144, 145, 152, 155, 156,

176, 189, 208, 209, 210, 212, 214, 217, 218, 219, 221, 229, 231, 241, 277, 304, 312, 313, 314, 324, 326, 349, 371
Ulûfe 20, 38, 87, 143, 229, 237, 370
Ulûfeli sınıfı 177
Ulûfesiz sınıfı 177
Unkapanı 151
Ur zaferi 317
Urfa 126
Uyvar 258, 259, 260, 261, 264, 298, 299
Uyvar fâtihi 277
Uyvar fethi 261, 262
Uyvar kalesi 257
Uyvar muhafızları 260
Uzunçarşı 312

Ü

Ümerâ 241, 250, 255, 278, 312, 319
Üsküdar 29, 34, 50, 54, 64, 98, 114, 120, 131, 133, 154, 157, 158, 168, 181, 189, 215, 224, 251
Üsküdarlı, Üsküdarî 89, 91, 119

V

Vak'a-i Erdelân164
Vak'a-i Vakvâkiye 241, 242
Vakıa-i Osmaniye 24
Vakıf hazinesi 75
Valide Sultan 19, 57, 66, 75, 81, 83, 85, 90, 91, 119, 155, 182, 187, 206, 210, 244, 254
Van 24, 153, 154, 162, 168
Van Kalesi 153, 154
Varadin Kalesi 339
Varat 332
Varat Kalesi 252, 253
Varna 128
Varşova 273, 362
Vasvar 265
Vefa 336
Velçitrin 196
Venedik 27, 78, 84, 177, 183, 194, 196, 197, 198, 200, 201, 202, 203, 204, 206, 215, 221, 223, 227, 233, 243, 247, 257, 266, 267, 268, 269, 270, 277, 289, 295, 298, 299, 300, 302, 305, 316, 317, 333, 334, 339, 340, 344, 345, 346, 349, 350, 353, 358, 360, 361, 362, 365
Venedik cephesi 340
Venedik gemileri 177, 221, 227, 300, 345
Venedik heyetleri 360,
Venedik kuvvetleri 334
Venedik sefirleri 84
Venedikliler 200, 201, 203, 205, 221, 238, 243, 244, 267, 269, 282, 298, 316, 333, 334
Venedik-Malta-Papalık Donanmaları 202
Veterani 348
Veysî (*Siyer-i Veysî*'nin müellifi) 89, 119
Vidin 30, 322, 337
Vişigrad 296, 319
Viyana 78, 84, 164, 175, 183, 193, 255, 262, 265, 285, 286, 288, 289, 290, 291, 292, 294, 295, 306, 315, 316, 357, 358, 362

W

Watzen Kalesi 296
Wickowski (Kazak Hatmanı) 252
Wienerfluss (Viyana'nın doğusunda nehir) 291
William 335

Y

Yağlıkçı Emîr 312
Yağlıkçılar Çarşı 312
Yahyâ Efendi (Şeyhülislam) 60, 70, 75, 81, 86, 91, 131, 134, 156, 162, 168, 175, 177, 191
Yahya Paşa Sarayı 151
Yalı Köşkü 324
Yanıkkale 262, 286, 288, 293
Yanova Kalesi 248
Yaş şehri 30, 272
Yavuz Sultan Selîm 172
Yedikule 59, 82
Yemen 119, 186
Yemişçi Mustafa (Sipahi zorbası) 138
Yeni Câmi 60, 253, 254, 304
Yeniçeri Ağası 65, 66, 69, 79, 100, 105, 108, 110, 131, 138, 142, 161, 170, 175, 190, 266, 311
Yeniçeri çorbacısı 84
Yeniçeri ihtiyarları 66, 68, 141, 142, 190, 220
Yeniçeri kışlaları 367
Yeniçeri Ocağı 23, 50, 53, 56, 58, 226, 245, 321, 367
Yeniçeri Odaları 63
Yenikale (=Zerinvar) 262
Yeniköy 103
Yeniseysk kasabası 36
Yenişehir 268
Yera Muharebesi 349
Yerköy 103, 337
Yerlikulu 251
Yezîd 80, 81
Yıldırım 23
Yunanistan 195, 300
Yusuf Paşa (Vali) 92, 117
Yusuf Paşa Câmii, San Francesco Kilisesi (Hanya) 197
Yusuf Paşa, (Kapdân-ı Deryâ) 195, 199, 333
Yusuf Paşa, (Rumeli Beylerbeyi) 30, 45, 161, 184
Yusuf Paşa, (Serdar) 195, 196, 198
Yusuf Paşa, (Silahdar) 190
Yusuf, Cadı (Zorba)

Z

Zağarcıbaşı 171
Zaporoy Kazakları 34, 35
Zara Kalesi 201
Zeâmet 20, 134, 149, 180, 236
Zekeriyâ-zâde Yahyâ Efendi (Rumeli Kazaskeri, şair) 156
Zemun 328, 329, 339, 354
Zenta faciası 354
Zeydiye imâmı (Yemen) 119
Zeynel Han 122, 123
Zeynelli 162
Zeyrek Câmii 151, 336
Zeytinburnu 349
Zigetvar 261
Zitvatorok anlaşması 184, 223, 259, 265
Ziver Paşa, (Anadolu Beylerbeyi) 117
Ziver Paşa, (Maraş Beylerbeyi) 115
Zorawno anlaşması 278
Zuyûf akçe 58, 61, 85, 229
Zülfikar Ağa (Murtaza Paşa'nın kethüdası) 163
Zülfikar Ağa (Viyana'ya gönderilen elçi) 316
Zülüflü baltacılar 140